

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

September 2012 nr 8 (2408) • Tartu ülikooli ajakiri

SELLES NUMBRIS:

ARENDUSPROREKTOR LOODAB KA ISE
LÄBIRÄÄKIJANA TEGUTSEDA

TEADUSPROREKTOR: TEADLASKONDA
OOTAVAD SUURED MUUTUSED

KUIDAS KOMMUNISM KIRIKUT AITAS?

REKTOR VOLLI KALM
ANDIS AMETIVANDE

TOLM JA USALDUS

Sigrid Rajalo
UT peatoimetaja

31 augustil andis Tartu ülikooli rektor Volli Kalm ametivande ning asus 85. rektorina ülikooli juhtima. Ülikoolipere ootab kahtlemata huviga, mida toob endaga kaasa juhtkonna vahetus, sest igal juhul on soov teha midagi teisiti, igal juhul on oma juhtimisstiil.

Esimene suurem muudatus on rektoraadis uue prorektori lisandumine: Erik Puura teeb sisuliselt sama tööd edasi, ent nüüd proktorina. Eeldatavasti on tal proktorina paremad võimalused ettevõtlussuhteid ja innovatsiooni arendada. Töökohta tal kesklinnas veel pole, kuid küll seegi leiab lahenduse.

Kolmanda prorektorikoha lisandumisega tuli ümber vaadata kõigi prorektorite ametikohustused. Praegu otsustati jagada teadus- ja arendusosakond kaheks, üks osa teadus- teine arendusprorektori vastutusele. Osakonna juhataja saab endale ühe otsese ülemuse juurde. Kuna sisulisi kattuvusi tööloikudes

on kõigi kolme prorektori vahel, eeldab see neilt tihedat koostööd. Loodetavasti ei kuku mõni teema taoliste kattuvuste tõttu kolme tooli vahele, mis on reaalne oht. Niisiis soovin rektoraadile sujuvat koostööd.

Rektori inaugureerimisel rõhutas eelmine rektor Alar Karis usalduse tähtsust. «Usaldus on sideaine, mis ülikooli koos hoiab,» märkis ta. «Ükskõiksus on kõige hullem, mis riigi ja rahvaga võib juhtuda, paraku on selle märke ka ülikoolis.» *Rector emeritus* Karis räägib eeldatavasti oma kogemusest.

Praeguste reformide (kõrgharidus, tulemuslepingud, teaduse finantseerimine jne) valguses seisavad ülikooli jaoks ees olulised läbirääkimised.

Siia lisandub veel ülikooli uue juhtimisstruktuuri sisuline juurutamine. Läbi tuleb rääkida nii võimu kui ka vaimuga. Tehes seda parimal moel, on tasuks kolleegide usaldus, kui parafraseerida eelmist rektorit. Olgu see mägi, kust rektor alla vaatab, siis nii kõrge, et sealt näeb vaid Tartu ülikooli, või küündigu ta samale tasemele muu maailma parimate ülikoolidega. Siin on selgelt küsimus valikutes, ent jäägu need valikud debattidesse vaimu ja võimu esindajatega.

Mina olen ülikooli ikka võrrelnud miniühiskonnaga, mis koosneb paljudest eri inimestest, huvidest ja rutiinidest, ent mida hoiavad koos ühised väärtused ja tavad. Väärtused kujunevad pikema aja jooksul, nende lõhkumiseks piisab aga palju vähemast kui ühe rektori ametiajast. Väärtusi ei tasu samas kasutada mugavuse põhjendusteks. Hea juht oskab neil selgelt vahet teha ning enese eeskujuga luua pinna ülikooli eesmärke teenivate väärtuste püsimisele.

Muutuste juhtimine algab nagunii ülikooli seest ning tasuks jälgida, et tolmu ja mugavusega ei pühitaks minema ülikooli koos hoidvaid väärtusi. **UT**

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Rajalo; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Sven Paulus; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograaf:** Andres Tennus; **infoimetaja:** Liis Sandre, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetus lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maaaja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päär, Indrek Treufeldt, Katrin Paijaste-Kuul, Liina Liiv.

16–19

20–22

23–25

26–28

35–37

- 4 Remont toob peahoonesse invalifti ja paremad töötingimused.
- 5 Õppekvaliteeti hakatakse väärtustama auhindadega.
- 8 Teadlasi oodatakse ettevõtlusprojekte sõlmima.
- 10 Rongiteater kolib kirikusse.
- 15 **KOLUMN:** Erik Raudsepp õppetoetustest
- 16 **PERSOON:** USA-st pärit professor William B Simons räägib Vene ja Ameerika õiguspõhjustamisest.
- 20 **AKTUAALNE:** vastne arendusprorektor Erik Puura käsitleb ettevõtlussuhteid laiemalt ning loodab uues ametis ka ise läbirääkijana tegutseda.
- 23 **AKTUAALNE:** teadusprorektor Marco Kirm hinnangul ootavad teadlaskonda ees suured muutused
- 26 **VÄITEKIRI:** Alar Kilp uuris, millist mõju avaldasid kiriku võimu vähenemisele kommunistlikud režiimid.
- 32 **VILISTLANE:** Jõgeva gümnaasiumist Tartu ülikooli füüsikat õppima tulnud Andres Juur valiti sel suvel teaduskeskuse Ahhaa juhatusse ning ta plaanib keskuse parimad palad koolivankri ette rakendada.
- 35 **REISIKIRI:** Tänavu mais tuuritas ülikooli akadeemiline naiskoor Kanadas andis mitu edukat kontserti ning koges põnevaid ja emotsionaalseid hetki.
- 38 **AJALUGU:** kuidas «Gaudeamus» kujunes tudengite joogilaulust pidulikuks akadeemiliseks hümniks.
- 42 **ESSEE:** rektor Volli Kalmu inauguratsioonikõne
- 45 järelehüüe, juubelid, stipendiumikuulutused, kaitsmised, tunnustused, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 5. oktoobril 2012.

Rotalia Fondist sai toetust 30 TÜ tudengit

2012./2013. õppeaastaks said TÜ, TTÜ, EMÜ, TLÜ, EMTA ja EKA üliõpilased Rotalia Fondist 50 stipendiumi kogusummas 100 000 eurot, mis on üks suuremaid eraannetusi Eesti üliõpilastele. Tartu ülikoolist tunnistas fond stipendiumi vääriliseks 30 tudengit.

Stipendiaadid valiti konkursi korras välja nende üliõpilaste seast, kes tänava aprillikuu seisuga olid päevase õppevormi 2. aasta bakalaureuse- või 1. aasta magistriastme üliõpilased ning kes esitasid fondi stipendiumikonkursile vormikohase soovivaalduse 30. aprilliks 2012. Stipendiumid antakse üle 7. septembril.

KAITSERESSURSSIDE AMET

ÄRA UNUSTA AJATEENISTUST!

Hea kutsealune, kes sa omandad keskhariduse 2012. aastal ja soovid ka sel aastal jätkata õpinguid Eesti kõrgkoolis! Sul on õigus valida kalendriaasta, millal, hiljemalt kolme aasta jooksul alates kõrgkooli vastuvõtmisest, soovid asuda ajateenistusse.

Olenevalt tehtud valikust saab ajateenistusse asuda 2012, 2013, 2014. või 2015. aastal.

Oma kalendriaasta valikust tuleb Kaitseressursside Ametile kirjalikult teatada hiljemalt 15. septembriks 2012.

Kutsealused, kes oma valikust õigeaegselt ei teata, kutsutakse ameti ajateenistusse vastavalt riigi vajadustele.

Lisainfo:
Kaitseressursside Ameti koduleht www.kra.ee
Kutsealuse tasuta infotelefon 800 2525

Remont toob ülikooli peahoonesse invalifti

Ülikooli peahoones on valmis saanud usuteaduskonna õpperuumide remont, valmimist ootavad lift ja maja põhjatiiva kaks korrust.

Kinnisvaraosakonna juhataja Erki Ääremaa sõnul võivad mõlemad tööd venida järgmise aasta jaanuarini, sest lifti projekti tuleb muuta ja parema tiiva ehitushanke tulemused pole veel selgunud.

«Invalifti ehitus juba käib, aga peahoone ehitusaegne lähtematerjal oli ebatäpne ja nüüd on välja tulnud uut infot, mis nõuab projekti muutmist,» seletas Ääremaa. Samuti tuleb arvestada alanud kooliaasta üritustega peahoones, mil ei tohi müra- ja tolmurikkaid töid teha.

Lifti ehitamist on peahoonesse kavandatud juba vähemalt alates aastast 2010. Eelkõige tagaks see liikumispuudega isikutele juurdepääsu aulasse ja teistesse üld- ning enamkasutatavatesse ruumidesse. Invanõuetele vastav lift hakkab liikuma peatrepiga külnevates ruumides, endises postikantselei ruumis esimesel korrusel ja selle kohal asuvates ruumides kuni kolmanda korruseni.

Projekteerimis- ja ehitushangete spetsialist Kristjan Siim ütles, et esimesele korrusele praegusesse ruumi nr 92 ehitatakse liftišahti kõrvale ka invatualett. Lisaks muutub sisehoovist esimese korruse ruumidesse ratastooliga liikumine lihtsamaks, selleks ehitatakse külgmisest tagauksest uus kaldtee.

Täpne lifti mudel pole peatöötaja AS Evikoga veel kooskõlastatud, kuid selle kandevõime peab

olema vähemalt 630 kg ja kabiini sisemõõdud 1,1x1,4 meetrit.

Samuti on plaanis rekonstrueerida põhjatiiva esimese ja teise korruse ruumid alates peahoone keskosast. Ajaloolistes auditooriumites 128 ja 232 vahetatakse välja valgustus, restaureeritakse aknad ja lisatakse ventilatsioon.

«Tervele tiivale on plaanitud välja ehitada ventilatsioon, täielikult uuendada kütte- ja elektrisüsteem, panna uued põrandad ja põrandakatted ning paigaldada töökohtadele uued vaheseinad,» täpsustas hangete ja arendustalituse projektijuht Viljo Vider.

Kuna uute hoonete valmimisel TÜ kesklinna linnakus kolisid endised peahoones paiknenud üksused uutesse ruumidesse, hakkavad pärast remonti ülikooli peamaja esimesel korrusel tööle õppeosakond ja teisel korrusel elukestva õppe keskus.

Vider lisas, et päästeameti nõudeid järgides on plaanis ehitada ka teise korruse auditooriumist 232 evakuatsiooniväljapääsuks metallist keerdtrepp. Peahoone esimeselt korruselt Ülikooli 18a vastas olevast koridorist hakkab välja pääseda ajaloolisest sissepääsust, mille jaoks tehakse uus graniitkattega trepp.

«Oleme arvestanud ka muinsuskaitse nõuete, soovide ja ettepanekutega. Muidugi sooviks nad, et säiliks võimalikult palju algupäraseid lahendusi, kuid inimeste turvalisus ja ohutus seab sellele mõningad piirangud,» nentis Vider. Remont läheb kokku maksma umbes miljon eurot.

Ülikool väärtustab õppekvaliteeti auhinnaga

Traditsioonilistele aasta õppejõu auhindadele lisaks antakse ülikoolis tänava ühele struktuuriüksusele välja ka õppekvaliteedi edendamise preemia.

Laureaadid pärjatakse detsembri alguses toimival pidulikul üritusel.

Käesoleval aastal tunnustatakse esmakordselt ühte Tartu ülikooli instituuti, kolledžit või teaduskonda 30 000-eurose preemiaga edukalt kavandatud, elluviidud ja tulemusliku õppekvaliteeti toetava tegevuse eest.

Kõigil struktuuriüksustel, kus õppekvaliteet on olnud südameasjaks, on võimalus auhinnale kandideerides teha kokkuvõtteid saavutatust ning panna ühiselt kirja, miks just nende senine tegevus väärib rektori fondist eraldatavat preemiat.

Auhinnale kandideerimiseks peab üksuse juht esitama rektorile hiljemalt 1. novembriks 2012 põhjendatud taotluse, milles kirjeldatakse struktuuriüksuse viimase kolme õppeaasta õppekvaliteeti arendavat tegevust.

Taotlus peaks ennekõike demonstreerima üksusesisest koostööd, kirjeldades näiteks struktuuriüksuse õppekvaliteedi tagamise eesmärke ja seda, kuidas on struktuuriüksuse töötajad kaasatud eesmärkide saavutamisse.

Tähtsal kohal on ka saavutatud tulemuste kirjeldamine. Ülikooli õppekomisjon hindab esitatud taotlusi novembri jooksul ning auhinna saaja kuulutatakse välja rahvusülikooli aastapäeval.

Samal üritusel antakse üle ka aasta õppejõu auhinnad. «Varem

kuulutati üliõpilaste tagasiside põhjal välja selgitatud auhinna saajad välja juba avaaktusel.

Alates eelmisest õppeaastast on tudengitel võimalik tagasisidet anda kuni uue semestri kolmanda nädalalani,» ütles õppekvaliteedi peaspetsialist Margit Raudsepp.

Vastavalt aasta õppejõu auhinna statuudile antakse auhind eelnenud õppeaastal ülikoolis töölepingu alusel õppetööd teinud isikule *humaniora, socialia, realia et naturalia* ja *medicina* õppevaldkonnas.

Igas õppevaldkonnas tunnustatakse üht õppejõudu, kes on vastaval õppeaastal õppejõudude ja õppeainete hindamise küsitluses saanud tudengitelt kõige kõrgemad hinnangud ning kelle õpetatud aine(t)e kohta on õppeaasta jooksul täidetud vähemalt 50 ankeeti.

Väike muudatus on seegi, et aasta õppejõuks võivad nüüd saada ka need ülikooli töötajad, kes akadeemilisel ametikohal ei tööta, kuid on siiski õppetööd teinud (näiteks tugiüksuse töötaja või instituudi direktor).

Aasta õppejõud saab auhinnaks erikujundusega hõbedast rinnamärgi ning rahalise preemia TÜ professori ühe miinimumkuupalga ulatuses.

Järgmisest aastast hakatakse eraldi auhindu välja andma ka aasta programmijuhtidele.

Nii aasta õppejõu kui prima struktuuriüksuse auhindadele kandideerimise kohta leiab lähemat teavet ülikooli siseveebist (siseveeb.ut.ee/tunnustamine2).

Teaduse populariseerimise auhind ootab kandidaate

Kuni 15. septembrini saab esitada taotlusi Eesti teaduse populariseerimise auhinnale. Kandideerima on oodatud kõik üksikisikud või kollektiivid, kes on olnud edukad teaduse, teadussaavutuste ja teadlaste töö populariseerimisel ning laiemale avalikkusele mõistetavamaks tegemisel või on äratanud noortes huvi teaduse ja teadlase elukutse vastu.

Konkursi auhinnafond on tänava 21 500 eurot. Lisaks rahalisele preemiale saavad auhinnatud õiguse kanda märki «Tunnustatud teaduse populariseerija». Elutöö preemia pälvinu saab auhinnaks skulptuuri. Elutöö preemiale ennast esitada ei saa, teiste kategooriate auhindadele võib esitada nii ennast ja oma tegevust kui ka kedagi teist ja teiste tegevust.

Eesti teaduse populariseerimise auhinda antakse välja alates 2006. aastast. Varasematel aastatel on auhinna pälvinud 67 inimest ja kollektiivi, nende hulgas teaduse populariseerija ja teadlane Tiiu Sild, ajakirjanik Tiit Kändler ja endine Puurmani kooli füüsikaõpetaja, praegune AHHA juhatusel liige Andres Juur. Seekordse konkursi tulemused tehakse teatavaks novembris toimival teadusmeedia konverentsil. Täpsem info veebilehel www.etag.ee.

Parima Baltimaade-teemalise artikli kirjutas TÜ maailmakirjanduse dotsent

TÜ maailmakirjanduse dotsendi Liina Lukase artikkel ajakirjas *Journal of Baltic Studies* pälvis maineka Vilis Vitolsi preemia, mida antakse eelneval aastal parima Baltimaade-teemalise artikli autorile.

Auhinnatud artikkel «Estonian Folklore as a Source of Baltic-German Poetry» räägib eesti ja baltisaksa kultuuri huvist ühise kodumaa, selle maastiku ja tema pärimuslike lugude vastu. Artiklis tehakse tutvust senises baltisaksa kirjanduslookirjutuses tähelepanuta jäänud suundumusega, mis tõendab, et Baltimaade kultuurivahetusprotsess on kulgenud mõlematpidi: kultuurilist laenu ei võtnud mitte ükski

Foto: Andres Tennus

eestlased sakslastelt, vaid eesti ja läti rahvapärимusest kujunes üks baltisaksa identiteedi nurgakive.

Seekordne preemia saaja kuulutati välja Balti uuringute edendamise seltsi konverentsil Chicagos ja selle andis augustis Tartus üle seltsi president Ain Haas.

Journal of Baltic Studies on Balti uuringute edendamise seltsi ETIS-e 1.1 klassifikatsiooniga rahvusvahelise levikuga eelretsenseeritav ja interdistsiplinaarse haardega ajakiri, mida annab välja kirjastus Routledge. 1968. aastal asutatud selts tegeleb teaduse ja hariduse edendamisega Balti uuringute vallas.

Teaduskool võtab taas andekaid noori vastu

20. septembrini saab registreeruda Tartu ülikooli teaduskoolis põhikoolide ja gümnaasiumiõpilastele mõeldud kursustele, millele on tänava lisandumas uusi.

Koostöös majandusteaduskonnaga käivituvad ettevõtlusõpetuse ja majandusõpetuse kursused, uus on ka loogikakursus. Kokku on esimesel poolaastal võimalik õppima asuda 32 kursusel, jätkub ka bioloogia, füüsika ja keemia õpikodade programm. Uusi kursusi lisandub ka teisel poolaastal.

Teaduskooli direktori Viire Sepa sõnul on kursused koolidele hea võimalus avardada võimekatele õpilastele pakutavate valikainete hulka, ülikool aga saab igal aastal nendel kursustel ja õpikodades osalenute näol endale

sadu motiveeritud ja erialakindlaid tudengikandidaate.

Eelmisel õppeaastal õppis teaduskooli 36 kaugõppekursusel üle 1300 õppija, teist samapalju osales õpilasi koolides toimunud bioloogia, füüsika ja keemia õpikodades.

Sepp tõstis esile haridusministeeriumi toetuse abil toimunud konkursi «Teadusest õpilastele», mille raames valmis 23 esitlust ülikooli teadlastelt ja kraadiõppuritelt, mis kõik leidsid rakedust teaduspäevadel koolides ja teaduskondade karjääripäevadel. Esitlusi saab vaadata teaduskooli kodulehel www.teaduskool.ut.ee/ esitlusmaterjalid.

Jätkuvalt saatis edu teaduskoolis ettevalmistuse saanud

rahvusvahelistel olümpiaadidel osalenud õpilasi: juulis toimunud viielt rahvusvaheliselt olümpiaadilt töid Eesti õpilased kaasa 21 medalit ja diplomit, sh kolm kuldmedalit, üks neist Eestis toimunud rahvusvaheliselt füüsikaolümpiaadilt ning kaks Singapuris peetud bioloogiaolümpiaadilt. Füüsikas, keemias, bioloogias ja lingvistikas olid võistkondade kõigi liikmete tulemused medaliväärseid.

Eesti õpilaste edu tugineb suuresti tugevale olümpiaadisüsteemile. Möödunud õppeaastal vastutas ülikool 15 aine olümpiaadi eest, nende korraldamisse oli kaasatud ligi 300 akadeemilise pere liiget.

Ülikooli vilistlased võtsid mõõtu golfiturniiril

24. augustil toimus Otepää golfikeskuses järjekorras teine võistlus Tartu ülikooli rektori karikale. Individuaalarvestuses olid parimad Siiri Odrats-Koni ja Markko Abel. Parima koha teaduskondade arvestuses sai majandusteaduskond. Turniiril osales vilistlasi ja üliõpilasi kokku kaheksast teaduskonnast ja kuuest Eesti golfklubist. Esindatud oli majandus-, õigus-, kehakultuuri-, arsti-, sotsiaal-, matemaatika-informaatika-, filosoofia- ning loodus- ja tehnoloogiateaduskond.

Initsiatiiv golfiturniiri korraldamiseks tuli möödunud aasta suvel vilistlastelt ja 2011. aasta augustis toimus esimene golfiturniir.

Järgmine turniir toimub 26. juulil 2013 Otepää golfikeskuses.

Foto: Andres Tennus

Ülikooli teatriteadlased pidasid sünnipäeva

1. septembril tähistasid TÜ teatriteaduse endised ja praegused õppejõud ja tudengid eriala 20. sünnipäeva konverentsi ja peoga.

«Kui Eesti iseseisvus, ei tahtnud noored enam Peterburgi ja Moskvasse teatrikriitikat ja -ajalugu õppima minna. Pealegi peaks eesti teatrikriitik hästi tundma ka eesti teatrit ja ajalugu, mida õpetatakse ainult Eestis,» rääkis eriala loomise põhjustest selle juhataja dotsent Anneli Saro.

Sünnipäeva tähistamisel mängis eriala algusaegade meenutamine omaette rolli. Konverentsil «Eesti teatriteaduse perspektiivid» rääkisid mitmed eriala vilistlased ja õp-

pejõud oma õpitust ja kogemustest, samuti tutvustati uutele tudengitele spetsiaalsel ekskursioonil teatriteaduse eriala nostalgilisi paiku.

1992. aastal eesti filoloogia osakonnas eriharuna alustanud teatriteadus kuulub nüüdseks kultuuriteaduste ja kunstide instituuti. Õppetool teeb koostööd ka näitlejaid koolitavate õppeasutustega, EMTA lavakunstkooli ja Viljandi kultuuriakadeemia teatriõppetooliga. Aktiivsemad Tartu teatritudengid on teatriteaduse üliõpilaste looži nime all korraldanud ka mitmeid vestlussarju ja kohtumisi teatripraktikutega, mis on avatud kõigile huvilistele.

Filoloogid ootavad kirjutiisi Hispaania vaimust

20-aastaseks saav hispaania filoloogia eriala tähistab oma sünnipäeva loomekonkursi, näituse ja konverentsiga.

1992. aastal loodud hispaania filoloogia eriala on algusest peale olnud ülikoolis üks suurima konkursiga erialasid. 20. aastapäeva puhul avatakse 5. oktoobril Paabeli õppehoones näitus hispaania keele ja kirjanduse õpetamise kahest aastakümnest ja toimub üliõpilaste, vilistlaste ning endiste ja praeguste õppejõudude kokkusaamine.

Samal päeval toimub Tartu kirjanduse majas kell 9-16 konverents «20 aastat hispaania filoloogiat Tartu ülikoolis», mis käsitleb ühelt poolt lingvistilisi küsimusi eesti ja hispaania keele võrdluses ja teisalt Hispaania ja hispaaniakeelset kirjandust ning selle tõlkeid eesti keelde.

Juba enne aastapäeva tähistamist oodatakse kõiki huvilisi osa võtma loomekonkursist «Hispaania vaim». Hispaania filoloogia assistendi Mari Laane sõnul võib kirjatööde puhul tegu olla nii rüütli- või kelmiromaani kui ka *zarzuela*, autosakramentaali, romansi, koplaga, gregeriia või minifiktiooniga. Žanrilisi piiranguid kirjutistele ei ole, oluline on vaid seotus Hispaania-temaatikaga.

Teematähisega «Hispaania vaim» märgitud tööd tuleks saata 24. septembriks aadressile manny@ut.ee. Parimad kirjutised kuulutatakse välja osakonna aastapäeva tähistamisel 5. oktoobril.

Teadlasi kutsutakse ettevõtlusprojekte sõlmima

Ülikooli teadlased, kel on käsil mõni põnev teadustöö, mida oleks võimalik praktikasse rakendada või kes otsivad pooleliolevale uurimusele lisaressursse või ettevõtluspartnerit, on oodatud ühendust võtma ettevõtlussuhete koordinaatori Vahur Valdnaaga.

Valdna sõnul on Tartu ülikooli teadlased viimasel kolmel aastal ettevõtetega koos ellu viinud 164 rakendusliku suunitlusega projekti, millele on leitud finantseering ning millest on olnud otsene kasu nii uurimisrühmadele kui ka Eesti ja välisettevõtetele.

Ülikoolile ja ettevõtetele pakutakse praegu koostööprojektide elluviimiseks finantseerimist ettevõtluse arendamise

sihtasutuse innovatsiooniosakute meetmist. Innovatsiooniosaku kui ühekordse toetuse esmane eesmärk on luua alus väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete arendustegevuse ning ülikooli uurimisrühmade koostööle.

Toetatakse ülikooli pakutavate innovatsioonialaste teenuste hankimist järgmistes valdkondades: toote- või teenusearenduse konsultatsioonid; töökorralduse, tootmis- või tehnoloogiaalane nõustamine; IT-lahenduste, tehnoloogiliste ja tehnoloogilise tootmiskorralduse lahenduste väljatöötamine ning juurutamine; insener- ja disainilahenduste väljatöötamine ja juurutamine; teostatavus- või tasuvusuuringute

tegemine; metroloogia, standardiseerimise ja sertifitseerimise konsultatsioonid; vastavus- või tootearenduskatsetuste tegemine; patendi-, kasuliku mudeli või tööstusdisainilahenduse õiguskaitse nõustamine; patendi-, kasuliku mudeli või tööstusdisainilahenduse uuringu ja infootsingu tegemine; patendi, kasuliku mudeli või tööstusdisainilahenduse registreerimine.

Osaku suurus ühe ettevõtte kohta on kuni 4000 eurot ja omafinantseeringut ei nõuta. Kui on plaanis kallim arendustöö, saavad kuni neli ettevõtjat esitada ühistaotluse ning tellida teadusrühmalt teenust kuni 16 000 euro ulatuses.

Korvpallimeeskond kannab taas TÜ/Rocki nime

Augustis allkirjastasid Tartu ülikool, TÜ akadeemiline spordiklubi, Tartu linn ja Saku õlletehas leppe, millega kinnitati pikaajalist toetust korvpalli arengule Tartus ning taastati Saku õlletehase nimisponsorlus, millega sai TÜ korvpalli esindusmeeskonna nimeks taas Tartu ülikool/Rock.

Kantsler Andres Liinat avaldas heameelt selle üle, et Saku tõstis oma panust ning linn kavatses jätkuvalt korvpalli toetada. Saku õlletehase juhatuse esimees Margus Kastein ütles, et Sakul kui ülikooli korvpallimeeskonna pikaajalisel toetajal on hea meel olla sellest hooajast tagasi nimisponsorina. «Meie koostöö on kestnud juba 12 hooaega ning kui viimasel hooajal oli see väiksemas mahus, siis nüüd leidsime võimaluse panustada tugevalt korvpalli toetamisse.»

Foto: Andres Tennus

Saku täpne toetussumma on vastavalt pooltevahelisele kokkuleppele konfidentsiaalne.

Tartu ülikooli korvpall on pikaajaliste traditsioonidega. Kokku on võidetud 31 meistritiitlit, tipphetkede hulka kuulub 2007./2008. hooajal saavuta-

tud FIBA EuroCupi 4. koht ja 2008./2009. saavutatud 3. koht Balti korvpalliliigas. Algaval hooajal on meeskonda tugevdanud võõrmängijatega ning osaletakse kolmes võistlussarjas: Eesti korvpalli meistriliigas, Balti korvpalli liigas ja *Fiba EuroChallenge* sarjas.

Sügisene spordipäev ootab osalejaid ning sportlikuma töötaja valimist

Tänavune Tartu ülikooli töötajate ja tudengite sügisene spordipäev leiab aset 21. septembril kell 13–16 ülikooli spordihoones Ujula 4, Tartu.

Spordipäeval saab proovida paljude eri sportlike tegevuste hulgas *non-stop*-aeroobikat ja läbida füüsilise mitmekülguse treeningu.

Mõõtu on võimalik võtta mitmetel aladel kiirmalest lauateniseni. Ülikooli iga allüksus on oodatud kolmeliikmelise võistkonnaga osalema spordimälumängul. Teadmishimulisi ootab toitumisalane loeng ning TÜ kliinikum teeb soovijatele tervisekontrolli.

Enne spordipäeva ootab aga korraldusmeeskond kandidaate, et anda välja ülikooli kõige sportlikuma töötaja tiitel. Kandidaate võivad esitada kõik ülikooli töötajad või töötajate rühmad.

Sportliku töötaja kandidaadi esitamisel tuleks silmas pidada, et ta tegeleks regulaarselt spordiga, harrastaks tervislikke eluviise, kaasaks ja innustaks kolleege

sportima ning oleks igapäevatöös tulemuslik.

Kandidaadi esitamiseks tuleb hiljemalt 16. septembriks aadressile spordipaev@ut.ee saata järgmine info:

- sportliku töötaja nimi ja ametikoht ülikoolis;
- lühike põhjendus (kuni pool A4 lk), kuidas kandidaat ülaloodud iseloomustusele vastab;
- kandidaadi esitaja nimi/esitajate nimed.

Kirja pealkirjaks tasub märkida «sportlik töötaja».

Sportliku töötaja nimetuse andmise eesmärk on tunnustada eelkõige harrastussportlasi, seetõttu tuleks kandidaadi esitamisel silmas pidada, et tegemist ei oleks inimesega, kelle töökohustused on seotud sportimise või spordi propageerimisega. Ka eelmisel aastal tunnustatud töötajaid palutakse mitte esitada.

Nimetuse andmise otsustab komisjon, kuhu kuuluvad akadeemilise spordiklubi, kehakultuuri teaduskonna, personaliosakonna ja kommunikatsioonitalituse

AJAKAVA

- 13 saabumine, riietumine
- 13.15 tervitus, programmi tutvustus, soojendusvõimlemine
- 13.30–16 *nonstop* aeroobika, kiirmaleturniir, 3vs 3 korvpall, lauateniseturniir, olümpiaküla, füüsilise mitmekülguse treening, massaažiteenus (õlavööde, 15 min / 1 euro), tervisekontroll
- 13.30–14.30 loeng tervislikust toitumisest (Eva Meldre-Relli)
- 14.30 spordimälumäng
- 15–16 loeng tervislikust toitumisest (Eva Meldre-Relli)

esindajad.

Ülikooli sportlikud töötajad kuulutatakse välja spordipäeval.

Lisainfo ülikooli siseveebis ja spordiklubi kodulehel.

Arstitudengid korraldavad: «Seks. Täna»

Tartu ülikooli tudengitest koosnev Eesti arstiteadusüliõpilaste selts (EAÜS) korraldab septembri esimestel nädalatel Tartu tudengitele esimese omaaolise ettevõtmise pealkirjaga «Seks. Täna», mille eesmärk on parandada üliõpilaste teadlikust seksuaaltervisest, vähendada stigmatiseerimist ja lükata ümber mõned üldlevinud müüdid. «Me

ei ütle tudengitele, mis on õige või mis vale, me soovime neile voodisse kaasa vaid üht: «Olge teadlikud, millega riskite!»,» selgitas Brita Harjo EAÜS-i seksuaaltervise töörühmast.

Koostöös tervise arengu instituudiga avavad arstitudengid 11. septembril raekoja platsil HI-viiruse testimise telgi. Harjo kinnitusel on projektis varuks

ka mõned üllatused, sh kondoomipatrull, kes hoiab silma peal õistel pidulistel. Lisaks leiavad aset teemaõhtud: 10. septembril kell 18 on Genialistide klubis teemaks seksuaalvähemused 11. septembril kell 18 Filiae Patriae ruumides HI-viirus ning 12. septembril kell 18 Fraternicas Estica ruumides prostitutsioon.

Lisainfo: www.eays.ee.

Rongiteater kolib kirikusse

Juuni lõpus andsid kultuuriakadeemia noored näitlejad Viljandi–Türi–Viljandi rongis kolm etendust, et katsetada sügisel käivituma pidanud rongiteatri projekti. Praeguseks on koostööpartner Edelaraudtee raskustesse sattunud ning rongiteater kolis hoopis kirikusse.

Projektijuh, kultuuriakadeemia vilistlane Vilja Rebane Volmeri sõnul tõestasid proovietendused, et teatril rongis oleks kindlasti tulevikku. Kuna riik otsustas Edelaraudteed enam mitte toetada, pidi ettevõtte projekti rahastusest loobuma. Nii suure projekti jätkamine polnud Edelaraudtee toetuseta aga enam võimalik.

«Kui esimese etenduse eel oli meil plaan terve rong läbi käia ja kõiki vaatama kutsuda, siis tegelikult pidin ainult mõned minutid ühe koha peal seisma ja juba oli vagun pealtvaatajaid täis. Teatril rongis tundub seega oma koht olevat ja kuigi praegu asjad seisavad, ei ole me rongiteatri ideed päris maha matnud,» rääkis Volmer.

Nii suvel rongis mängitud «Kahe rännumehe jutustus» kui ka sügisel Tallinna Pühavaimu kirikus etenduv «Piiririik» on akadeemia 4. aasta teatritudengi Otto Kose lavastused. Ka uue etenduspaiga valis tema.

«Otsisin sarnaselt rongile kohta, kus inimene saaks nii-öelda iseendaga silmitsi olla. Et vaatajal oleks aega ja mahti korraks peatada oma igapäevategevus, sattuda erilisse ruumi ja lasta end kõnetada,» seletas Kosk.

Lavastaja sõnul satuvad temavanused noored praegusel ajal kirikusse harva või pea üldse mitte. Uueks eesmärgiks sai kiriku kui

Juuni lõpus Viljandi–Türi–Viljandi rongis mänginud Kristian Põldma ja Artur Linnus (pildil) katsetasid, kuidas on teatrit teha pidevalt muutuv mängupinnal – kord täitsid poolt «lava» jalgrattad, kord näitlejaid suu lahti uudistavad lapsed.

Foto: erakogu

ruumi avamine publikule hoopis uue kogemusena.

Emil Tode romaan «Piiririik» oli uuele lavastusele ideede algimpulsiks, et noored näitlejad ja lavastaja saaks tekkinud mõtteid enda ajas ja ruumis väljendada. Koos koolikaaslaste Imre Õunapuu ja Kaija Maarit Kalvetiga mängitakse ette lugu ühe inimese sisemaailmast, kes pendeldab kahe

kultuuriruumi vahel. Ühe jalaga seistakse Lääne-Euroopa väliselt jõukas, kuid klišeeks kulunud kultuuris ja teisega poolel teel läänelikkusesse olevas Ida-Euroopas.

Lavastus «Piiririik» esietendub 26. septembril Tallinnas Pühavaimu kirikus. Lavastust mängitakse veel 27. ja 28. septembril ning 2.–5. oktoobril algusega igal õhtul kell 20.

Laager innustas noortes teadushuvi

Foto: Alex Nõmmaa

Juuli lõpus ja augusti alguses leidis Kloogarannas aset järjekorras neljas Tartu ülikooli teaduslaager, millest võttis osa üle 200 lapse. Ka tänavu oli laager sedavõrd populaarne, et kõik soovijad osalema ei mahtunudki. Laagrilisi oli kogunenud üle Eesti ning juhendajate käe all tegelesid nad füüsika, bioloogia, materjaliteaduse, keemia ja akustikaga.

TÜ teaduslaagrit korraldavad Tartu ülikool ja Eesti füüsika selts.

Materjaliteaduse rühma õpilased Mathias Are ja Rasmus Ader on keemia töötoas ametis ekstraheerimisega.

Kadrian Kaljula ja Gerli Lang lahkavad bioloogia töötoas ahvenat.

Foto: Egle Pesti

Õppetoetuse saamiseks tuleks esimese asjana õigel ajal avaldus teha

Võib-olla on veel viimast aastat võimalik kõigil tudengitel igas ülikoolis eraldi esitada avaldusi õppetoe-
tuse saamiseks. Kui jõustub praegu planeeritav ja poleemikat tekitav vajaduspõhiste õppetoe-
tuste süsteem, hakkab raha jagama haridus- ja teadus-
ministeerium.

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

Tartu ülikooli kaudu on üliõpilastel veel sel õppeaastal võimalik saada nelja liiki rahalist toetust: põhi-, täiendavat, majanduslikku ning doktoranditoetust. Neile lisandub veel erivajadustega tudengitele mõeldud stipendium, mida rahastatakse 2014. aastal lõppevast programmist Primus, mida viib ellu sihtasutus Archimedes.

Üliõpilasnõustaja Ene Kүүneri sõnul on kõigil täiskoormusega õppivate üliõpilastel võimalus taotleda põhi- ja täiendavat toetust, kui vastaval õppekaval on riigieelarvelisi õppekohti. Lisaks on täiendava toetuse taotlemise lisatingimus, et elu- ja õppekoht ei tohi kokku langeda. «Segi kui samal kursusel on tublimaid õppijaid, on ikka mõtet ÖIS-is taotlus esitada, sest mingeid kohustusi taotluse esitamise juurde ei tule, aga võimalus toetust saada on olemas,» ütles Kүүner.

AVALDUS ESITA SEMESTRI ALGUSES

Põhitoetuse saamiseks tuleb selleks soovi avaldada vaid kord õpingute ajal, septembris või

veebruaries. Täiendav toetus ehk sõidutoetus, mida tuleb eraldi taotleda iga semestri alguses (septembris ja veebruaris) on mõeldud neile TÜ tudengitele, kelle rahvastikuregistrisse kantud aadress ei ole linnas kus nad õpivad ega sellega külgnevates omavalitsustes. Mõlema toetuse puhul mängib rolli õppekava täitmine ja õppeedukus.

Kuna neid õppetoeusi saadakse õppetulemuste põhjal, siis esimese aasta bakalaureuse- ega magistriastme üliõpilased neid septembris veel taotleda ei saa. Nendest, kes on ülikoolis samal õppekaval juba vähemalt semestri õppinud, koostatakse ühised pingeread.

«Õppetoeutuste saajate nimetamine koostatakse sama õppekava ulatuses üle aastate. Ainult arstiteaduse õppekaval arvestatakse eraldi 1.–3. ja 4.–6. aasta üliõpilaste tulemusi,» täpsustas üliõpilasnõustaja Kristina Kongi. Kui üliõpilane õpib mingil põhjusel korraga kahel eri õppeastmel, näiteks üht eriala bakalaureuse- ja teist magistritasemel, peab ta mõlema tarvis eraldi avaldused tegema ja nii on võimalus ka topelt toetust saada.

Kongi sõnul arvestatakse

ÕPPETOETUSED NUMBRITES*:

- Põhitoetus 55,93 eurot
- Täiendav toetus 28,13 eurot
- Majanduslik toetus 55,93 eurot
- Doktoranditoetus 383,47 eurot

*summa suurus kuus.

pingeridadesse eelisjärjekorras õppemahu täies mahus täitnud tudengid. Seejärel arvestatakse vähem punkte kogunud tudengeid. Kui mitme tudengi ainepunktide summa on võrdne, võrreldakse nende eelmise semestri keskmist hinnet ja kõrgema hindega tudengid pääsevad pingereas ettepoole.

«Aga see kõik ei tähenda tingimata, et alati tuleb 30 EAP väärtuses aineid võtta, ühel semestril võib seda teha ka vähem ja teisel rohkem,» selgitas Ene Kүүner. Õppetoeutuse saamine oleneb sellest, kui palju ainepunktide koguvad teised sama õppekava üliõpilased. Ka eksamil läbi kukkudes või sinna mitte ilmudes võivad punktid saamata jääda.

Lõpliku otsuse, kes toetust saavad, teevad kolledžite ja teaduskondade või instituutide komisjonid, kuhu kuuluvad õppejõud ja tudengid. Nemad oskavad üliõpilaste võrdsete tulemuste puhul arvesse võtta ka aktiivsust õppetöös ning koolivälises erialases elus.

See, kui paljud tudengid igal aastal toetust saavad, oleneb riigi tellitud õppekohtade arvust ja toetuse koefitsiendist. Lähtudes riigieelarveliste kohtade arvust

õppekaval jagub rahalisi toetusi umbes 40%-le tudengitele.

MÖTLE AVALDUS HOOLEGA LÄBI

Kuna majanduslik toetus on eritoetus, mille saajate pingerida moodustatakse sissetuleku järgi leibkonna liikme kohta kuus, saavad seda juba septembris taotleda kõik tudengid.

Üliõpilasnõustaja Liana Martini sõnul tuleks aga enne majandusliku toetuse taotlemist see hoolikalt läbi mõelda.

«Üliõpilast loetakse päevases õppes õppides oma vanematega üheks leibkonnaks, kui ta pole abielus,» toonitas Martin. See, kas vanemad tudengit toetavad või mitte, üldjuhul ei loe.

Sissetuleku arvestamiseks leibkonna liikme kohta liidetakse enne liikmete arvuga jagamist mõlema vanema, üliõpilase enda ja tema õdede-vendade viimase kuue kuu palgad ja toetused – nende saamist või mittesaamist

tuleb kinnitada maksuameti tõenditega. Samuti peavad taotlejad arvestama, et saadud summast ei lahutata ühtegi kulu.

Juhul kui sellise arvutuse tulemusel on leibkonna ühe liikme sissetulek üle 150 euro kuus, on Martini sõnul majandusliku toetuse saamise tõenäosus väga väike.

EELISTATUD RÜHMADEL ON LIHTSAM

Majandusliku toetuse jagamisel arvestatakse ka taotleja kuumumist eelistatud sihtrühma. Eelisolukorras on üleülikoolilises pingereas tudengid, kes on kuni 26-aastased orvud või lastekodukasvandikud, sügava ja raske puudega üliõpilased või nelja või enama alaealise lapsega pere liikmed.

«Kui tudeng päris kindel ei ole, kas tal on mõtet majandusliku toetuse avaldust teha, võib alati tulla üliõpilasnõustajate käest nõu küsima,» julgustas Martin. Kui leibkonna sissetuleku

arvutused ühe liikme kohta näitavad tunduvalt suuremat summat kui tudeng tegelikkuses saab ja ta suudab seda tõestada, võib erandkorras siiski toetust saada.

Doktoranditoetust eraldi taotleva ei pea, kõik riigieelarvelisel kohal täiskoormuses õppivad ja atesteeritud doktorandid saavad toetust, pingerida ei ole.

Lisaks ülikooli jagatavatele toetustele on võimalik taotleda ka programmi Primus erivajadusega õppija stipendiumi. Samuti vahendab ja annab välja stipendiume Tartu Ülikooli sihtasutus, millel on eri eesmärgid (õpinguteks, üliõpilasvahetuseks, uuringute tegemiseks jne) ja taotlemise tingimused (konkreetne eriala, teatud vanus, ühiskondlik aktiivsus).

Infot mitteriiklike stipendiumite kohta leiab näiteks toetuste andmebaasist www.ut.ee/toetused, kus on ära toodud ka konkreetse stipendiumi taotlemise periood.

Võimalikud muutused õppetoetuste jagamisel

Haridus- ja teadusministeeriumi kavandatavad vajaduspõhised õppetoetused rakenduksid järgmisel aastal koos tasuta kõrgharidusega. Sel kevadel vastuvõetud ülikooliseaduse järgi saavad kõik järgmisel aastal sisseastumislavendi ületanud ja täiskoormusega õppima asuvad tudengid õppida õppeteenustasu maksmata. Juba õppivate või käesoleval õppeaastal kõrgkooli astunud tudengite jaoks jääb kehtima õppetoetuste praegune süsteem.

Kui praegu on põhitoetuse suurus 55,93 eurot kuus, siis vajaduspõhine õppetoetus oleks praeguste plaanide kohaselt 135 euro suurune. Samas kaoks uutel tudengitel võimalus taotleda täiendavat ja majanduslikku toetust, mida tulevikus enam poleks. Vajaduspõhine õppetoetus on mõeldud üliõpilastele, kelle pereliikme keskmine sissetulek jääb alla suhtelist vaesuspiiri (alla 280 euro pereliikme kohta kuus). Ministeeriumi väitel saaks tudeng koos õppetoetuse ja õppe-

laenuga kuus kätte rohkem, kui on praegune miinimumpalk. Öppelaen (umbes 190 eurot kuus) kvalifitseerub aga sissetulekuna, mis suurendab sissetulekut pereliikme kohta ning võib seega vähendada üliõpilase võimalusi üldse õppetoetust saada. Praeguse korra juures põhi- ja täiendava toetuse jagamisel tudengi leibkonna majanduslikku olukorda ei arvestata ning võimalus toetust saada on heade õpitulemustega täiskoormusega õppivatel tudengitel.

21 teemat TÜ-st said ins- titutsionaalse uurimistoetuse

Institutsionaalse uurimistoetuse saamiseks esitas kümme Eesti teadus- ja arendusasutust Eesti Teadusagentuurile kokku 75 taotlust kogumahas 19,187 miljonit eurot.

Teadusagentuur teeb haridus- ja teadusministrile ettepaneku alustada neist 31 teema finantseerimist kogumaksumuses veidi üle kuue miljoni euro.

Rahuldamata jääb seega 44 taotlust. Tartu ülikool esitas 42 taotlust, millest otsustati rahastata 21.

Rahastamisettepaneku saanud 31 institutsionaalset uurimistemat jagunevad asutuste kaupa järgmiselt: Tartu ülikool – taotlusi 42/ettepanek finantseerida 21; Tallinna tehnikäülikool – 14/3; Tallinna ülikool – 7/2; Eesti maaülikool – 6/3; Tervise arengu instituut – 1/1; AS Cybernetica – 1/0; Eesti kirjandusmuuseum – 1/0; Estonian Business School – 1/0; Eesti muusika- ja teatriakadeemia – 1/1; Eesti rahva muuseum – 1/0. Sealhulgas kuulus 8 teemat bio- ja keskkonnateaduste, 8 teemat loodusteaduste ja tehnika, 7 teemat terviseuuringute ning 8 teemat ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonda.

Rahastamisettepanekud ootavad haridus- ja teadusministri kinnitavat käskkirja, mis koostatakse pärast riigieelarve vastuvõtmist riigikogus.

Loeng: AJAkirjandus – sotsiaalne ajamasin

Foto: Andres Jennus

11. septembril kell 16.15 peab ajakirjanduse professor Halliki Harro-Loit ülikooli aulas inauguratsiooniloengu teemal «AJAkirjandus – sotsiaalne ajamasin».

Aeg on uudisajakirjanduse keskne kategooria. Mitte üksnes seetõttu, et ajakirjandus võistleb kõige värskemate uudiste kõige kiirema edastamise eest – see on

tehnoloogia edenedes sündmuse toimumise ja sellest teatamise ajalist nihet vähendanud «kohesuseni», mõnikord isegi sündmust ennast edestades –, vaid see on ka mälu poliitika kujundaja.

Ajakirjandus loob mineviku- ja olevikusündmuste vahel seoseid, esitab tulevikuennustusi, aga võimaldab ka unustamist. Ajakirjandus kasutab ja raamistab teisi sotsiaalseid ajakonstruktureid: kalendrit, elulugusid, minevikujutustusi jms. Eestikeelne sõna «AJAkirjandus» esitab seega ajakirjanduse kui institutsiooni ja diskursuse olemust täpsemini kui ingliskeelne *journalism*.

Professor Halliki Harro-Loit lõpetas Tartu ülikooli ajakirjanduse eriala 1987. aastal. 2001. aastal Oslo ülikoolis valminud ja kaitsnud doktoriväitekiri oli monograafia Eesti ajakirjanduslike konventsioonide muutumisest 20. sajandi vältel.

Professor Harro-Loit on töötanud TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudis 1991. aastast alates, 2003. aastast dotsendina, 2011. aastast professorina, aastatel 2000–2010 instituudi juhatajana.

Professor Harro-Loit olulised uurimissuunad on ajakirjanduse eetika ja infoõigus, meediapolitika, ajakirjanduskultuuri võrdlev analüüs, diskursuse analüüs, ajakirjanduse ajalugu, meediaharidus ja kriisikommunikatsioon. Neid uurimissuundi on toetanud nii grandid, 7. raamprogrammi rahvusvahelised projektid kui ka koostöö kultuuriteooria tippkeskuse teiste uurimisrühmade teadlastega.

Õppetoetuste eelnõu muudab murelikuks

Erik Raudsepp

TÜ üliõpilaskonna esimees

Septembris tuleb riigikogus arutlusele õppetoetuste eelnõu, mis peaks olema jätk meie kõrghariduse reformimisele. Senine asjade käik teeb minu ja ka paljude teiste jaoks õigustatult muret. Eri osapooled on loopinud palju loosunglikke sõnumeid ja seega on minu arvates paljud inimesed, kellele see korda võiks minna, segaduses või teemast võõrandunud.

Minu hinnangul on augustikuu viimastel päevadel toimunud üliõpilaste ja ministeeriumi läbirääkimistes edasimineks. Otsustades kohtumiste põhjal ministeeriumi kõrgharidusosakonna ja ministriga, on meil põhjust uskuda, et süsteem on võimalik arendada oluliselt tudengisõbralikumaks ja kõik ei olegi veel hukas.

Kõrgharidusreform võtab 2013. aasta sisseastujalt ära võimaluse paralleelselt õpingutega tööl käia, sest aasta lõikes tuleb õppekava täita saajaprotsendiliselt. Siiani on aga ligi 40% tudengitest olnud sunnitud täiskohaga töötama, et õpingute ajal kuidagi ära elada.

Esialgu oli vajaduspõhise õppetoetuse mõte see, et majanduslikult keerulises olukorras olevad tudengid saaksid samuti ülikoolis käia ning nende peamised kulud oleksid kaetud.

Eesti üliõpilaskond on seisukohal, et tudengid peaksid

Foto: Andres Tennus

saama vajaduspõhise õppetoetust. Üliõpilasesindajate soov on suurendada praegu haridus- ja teadusministeeriumi poolt välja hõigatud 135-eurost õppetoetuse suurust, sest on arvestatav hulk tudengeid, kes vaid selle summa ära ei elaks.

Õppetoetuste summa peaks küündima 290 euroni, et tagada üliõpilase hakkamasaamine ja välistada vajadus õpingute kõrvalt töötada.

See tähendab, et õppetoetuse suurus ei saa olla kõigile ühesugune ja väga jäigalt määratletud, vaid arvestama peab iga inimese tegelikku olukorda.

Astmelise õppetoetuse korral saaks üliõpilane vajaduspõhise õppetoetust mahus, mis jääb tema isiklikus eelarves puudu ametlikust vaesuspiirist (280 eurot). Nii saakski teatud väike osa tudengeid toetust 280 eurot ning teine osa paremal järjel elada

vaid tudengeid näiteks 100 eurot olenevalt nende teistest sissetulekutest. Minu rõõmuks väljendas sellele süsteemile toetust augustikuu viimasel päeval aset leidnud kohtumisel ka minister Jaak Aaviksoo.

Üsna tõenäoliselt ei saaks sellisel kujul õppetoetuste eelnõu rakendada, sest pole kindel, kas leitakse ka piisavalt raha. Ühe alternatiivina võiks reformida õppelaenu süsteemi, mis on iganenud nii ministri kui ka üliõpilasesinduse juhatuse seisukohalt.

Rõõm oli Jaak Aaviksooga kohtudes kuulda, et jätkuvalt on teemaks ka stipendiumid, et motiveerida ja premeerida tublimaid. Selge paistab olevat aga see, et stipendiumide mahtu tuleks tublisti kasvatada, sest kui praeguste arvutuste kohaselt võiks raha jaguda umbes ühele tuhandest üliõpilasest, siis on see selgelt liiga vähe ega töötaks motiveerijana.

Edaspidise protsessi juures ootan ma üliõpilastelt ja ülikooli töötajatelt selgelt suuremat osavõtlikkust.

Õppetoetuste eelnõu ei puuduta otseselt nüüdseid tudengeid ega pruugi meid praegu mõjutada, kuid see mõjutab meie sugulasi ja tuttavaid või miks mitte ka meid endid, kui asume paari aasta pärast ülikooli õppima. [Ⓢ]

LÜHIM TEE MOSKVASSE ON LÄBI TARTU

Alates sellest sügisest Tartu ülikoolis Vene ja Ameerika õigusemõtlemist õpetav professor William B Simons usub, et parema riikidevahelise diplomaatia saladus peitub üksteise paremas tundmises.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Venemaa ja USA riigijuh- tide pidevat kemplemist vaadates võrdleb ta neid lastega mänguväljakul. «Kohe, kui midagi juhtub, näitab üks näpuga teisele: «Vaadake, mis tema tegi!». Teise vigadele tähelepanu juhtimisest pole suurt kasu, kui enda apsud maha vaikida,» usub Simons.

Tema arvates oleks mõistlikum raha, mis üksteise ülerel- vastamise peale kulub, investee- rida pigem stipendiumidesse, et kasvatada noortest haritud ja teadlikud läbirääkijad.

USA-st Wisconsinis osariigist pärit Simons tunnistab, et sooviks Ida ja Lääne lähendamiseks töötada koos parimate Vene advokaatide ja õigusteadlastega. Kuni see unistus täitub, loeb ta vähemalt järgmised neli aastat hea meelega Tartu tudengitele loenguid Vene õigusest ja Ameerika õigusemõtlemisest.

«Muidugi tahaksin siia jääda kauemaks kui neli aastat. Keskkond on väga ilus ja inimesed väga toredad,» jutustab mees, kes alustas tööd Tartus küll juba aprillis, kuid kolis perega siia lõplikult alles eelmisel kuul Peterburist.

Suurlinnas elamine pole tema sõnul eriti meeldiv. Sellega kaasneb palju reostust, liiklust ja müra. «Tartu on suurepärase linn, see pole nii suur ja mul on siin palju suurem rahutunne – Peterburis oli seda võimatu saavutada.»

Simonsil on kahju vaid sellest, et siin ei tunta Vene õigust nii palju kui võiks. Ameerika õigu- sest teatakse palju rohkem, aga millegipärast peetakse seda Vene õigusest paremaks ja huvitava- maks, kuigi see ei pruugi nii olla.

«Minu eesmärk on üliõpilas- tele näidata, et mõlema riigi õigu- sel on ka teine pool. Osa ameerika seadusi on halvad ja samas on vene seadustel ka helge pool,» kinnitab professor. Protestigrupi

...N
...Ready
...
...B. SMITH
...S. SHARLEY

Pussy Rioti süüdimõistmine kirikuvastastuses pole Simonsi sõnul küll Vene õigusesüsteemi kohta hea näide, aga samas toimuvat seal ka palju head, mida meedia samasuguse õhinaga ei kajasta.

Simons ütleb, et isegi kui leleegi miski väga meeldib, ei saa maailma must-valgena vaadata. Ka suurepärase asja juures on vaja võib-olla midagi parandada ja just see teebki elu värviliseks ja huvitavaks.

16 HARIVAT LUGU

Ameerika õiguses on raamat 16 juhtumist, mis jõudsid ülemkohusse ja mis mingil moel muutsid arusaamist ameerika õigussüsteemist. Iga juhtumi kohta on kokkuvõtte ja selle kohtusse viinud advokaadi seletus, mida sellest õiguslikult õppida on.

«Seda raamatut peaksid kõik õigusteadusest huvitatud lugema! Mõtlesin aastaid tõlkida see vene keelde ja üsna hiljuti sain teada, et tõlge on olemas. Ja nüüd plaanivad Vene advokaadid ka kodumaistest juhtumitest sarnase asja kokku panna,» rõõmustab professor.

Simonsi arvates on õpetamisel olulised just lood, mitte paljad faktid. Tema sõnul võib mingeid vajalikke teadmisi edastada küll faktidena: tuline raud kõrvetab, tänavale joostes võid auto alla jääda jms. Aga rohkem tausta teades on lihtsam mõista tehtud otsuseid ja koos lugudega jäävad ka neis peituvad faktid õppides paremini meelde.

«Mulle meeldib lugusid jutustada ja ma julgustan ka oma õpilasi, et nemad oma lugusid jutustaksid,» räägib professor. USA-s olevat üliõpilasi kergem rääkima ja kirjutama saada, Ida-Euroopas on ta palju kokku

Professor Simonsi töökabinet asub Näituse tänaval luridicumis, Tartusse tõi ta aga keskus, mis paikneb Lossi tänaval sotsiaalteaduste hoones.

puutunud sellega, et noored tudengid kardavad eriti koolitöid kirjutades, et neil ei ole midagi olulist öelda.

«Aga on küll! Võib-olla on neil öelda ainult üks lause või lõik, aga kui see on nende enda mõttetöö vili, on see sama väärtuslik kui mõne tunnustatud mehe raamat. Siinsetel tudengitel võiks endasse rohkem usku olla, mind huvitab näiteks väga, kuidas nemad minu õpetusse suhtuvad ja sellest aru saavad.»

Samuti julgustab Simons tudengeid õpitavat materjali laiemal pinnal vaatlema. Seadused ja kohtujuhtumid ei piirdu ainult juuraga, need on tihedalt seotud ka poliitika, majanduse ja paljude muude eluvaldkondadega. Nii saavad üliõpilased n-ö oma lugude kirjutamisel kasutada

palju rohkem materjali ja just enda teadmiste tugevaid külgi välja tuua.

Professori sõnul väärivad uurimist ja läbimõtlemit ka sellised allikad, mis konkreetse uurimisteamiga otseselt ei seostu. Simonsi huvitab ka see, miks mingid allikad kõrvale lükatakse ja miks tudengid arvavad, et neist kasu ei ole.

«Ma ei mõtle kummastki oma kursusest kui kõige tähtsamast asjast kellegi tunniplaanis. Kui rääkida üliõpilaste kirjatöödest, siis ma eeldan pigem, et neil on juba mingi muu alus, millele minu loengud lisa annaksid,» lisas professor, kes on hea meelega nõus Eestis elamise ajal üliõpilaste seminari- ja lõputöid juhendama.

Juhendamisse suhtub Simons

uue ülikooli interdistsiplinaarne CEURUS-e

Foto: 2x Andres Tennus

väga tõsiselt, kuna peab hea sõnaga meeles mitut enda professorit, tänu kellele on temast praeguseks saanud Vene õiguse üks tunnustatumaid eksperte maailmas. Neilt saadud teadmisi ja soovitusi peab ta kingitusteks, mida soovib ka enda õpilastele edasi jagada.

INNUSTAVAD ÕPPEJÕUD

Pärast keskkooli kolledžisse minnes pidi Simons võtma neljanda võõrkeele. Selleks ajaks oli ta juba õppinud prantsuse, ladina ja hispaania keelt. Pakutud valikutest tundus vene keel kõige põnevam ja nii sattus ta kokku oma vene keele õppejõuga, kellelt saigi impulsi tulevikus vene õigusega tegeleda.

«Vene keele professor suutis oma aine nii põnevaks teha, et otsustasingi selle peamineks

valida. Kui läksin hiljem ülikooli õigusteadust õppima, oli seal võimalus Vene õigusega tegeleda ja see tundus väga hea võimalus oma uut keeleoskust kasutada,» meenutab Simons.

Lätis sündinud ja USA-sse kolinud Vene õiguse professorist sai lisaks õpetajale ka hea sõber. Tänu temale sattus Simons ka Euroopasse, sest professor rääkis talle tööpakkumisest Hollandis Leideni ülikoolis. Esialgu sõitis ameeriklane Hollandisse plaaniga jääda paariks aastaks, jäi aga kahekümneks.

Leideni ülikooli Vene õiguse professoriks minemisest saadik ongi Simons peamiselt Euroopas elanud. Pärast Hollandit õpetas ta ka tükk aega Itaalias Trento ülikoolis. Samuti on ta pidanud palju loenguid Venemaal ja esinenud mitmetel konverentsidel mujal.

«Reisimist on tõesti palju, aga see tähendab, et ma ei saa oma perega nii palju koos olla kui tahaksin. Tööreisidele ma neid kaasa võtta ei saa, aga kui kuhugi uude kohta kolime, siis loomulikult koos,» räägib professor, kelle kodu on nüüd Tartus.

Simons meenutab, kuidas president Toomas Hendrik Ilves ütles ühes intervjuus, et tee Moskvasse käib läbi Brüsseli. «Mina arvan, et see võib olla ka läbi Tartu, kui siin Vene õigust edasi õpetada. See on ju lisaks palju lähemal kui Brüssel,» muigab ta.

Muidugi peaks selleks end ka senisest paremini Venemaa päevapoliitikaga kursis hoidma. Seda soovitab professor eriti tudengitele, kes tema loengutes käima hakkavad. Küll soovitab ta kriitiliselt vaadata, milliseid meediakanaleid jälgida.

WILLIAM B SIMONS

Varasemalt Hollandis Leideni ülikoolis ja Itaalias Trento ülikoolis, aga ka külalislisuurija ja sagedase esinejana Vene ülikoolides töötanud professor Simons on teadusmaailmas tuntud eelkõige postkommunistliku Vene õiguse eksperdina. Ta on Hollandi rahvusvahelises kirjastuses Brill ajakirja Review of East and Central European Law ja monograafiade sarja Law in Eastern Europe peatoimetaja. Simons asus Tartu ülikooli tööle ülikooli uue interdistsiplinaarse keskuse CEURUS (Centre for EU-Russia Studies) kutsel.

«Kui püüda kõigil allikatel silma peal hoida, saad palju kallutatud infot. Vaatama peaks ainult kvaliteetmeediat, kus antakse iga probleemi kajastamisel sõna mõlemale poolele. Ja hea on lugeda ka selliste väljaannete juhtkirju – sealt võib leida palju huvitavaid mõtteid, mille üle loengus arutleda,» pakub Simons välja.

Praegune Venemaa olukord on tema sõnul kardinaalselt erinev sellest, mis toimus näiteks 1930.–1940. aastatel. Edusamme on teinud nii riigivalitsejad kui ka majandus tervikuna. Mobii- lid, MacDonaldsi restoranid ja Bentley luksusautod ei pruugi küll kõik väga head asjad olla, kuid näitavad siiski, et pikka aega ainult läänemaailmale või kohalikule võimuladvikule mõeldud hüved jõuavad järjest rohkemate inimesteni. ①

Arendusprorektor tahab juhtida ettevõtlussuhteid koordineeritumalt

1. septembrist ülikooli arendusprorektorina tööle asunud Erik Puura sõnul peab ettevõtlussuhteid edaspidi käsitlema laiemalt, hõlmates muu hulgas ka üliõpilaste praktikavahendust. Niisamuti loodab ta ka ise sisulise tööga ehk läbirääkijana tegutseda.

Sigrid Rajalo
sigrid.rajaloo@ut.ee

Millal ja kuidas tehti teile ettepanek asuda Tartu ülikooli arendusprorektori kohale?

Ma olen mitu aastat töötanud korraga kahel kohal: TÜ tehnoloogiainstituudi direktori ning ettevõtlussuhete ja innovatsiooni juhina. Ilmselt kujunes sealt aramus, et võiksin ettevõtlussuhete valdkonda ka prorektori tasandil juhtida. Rääkisime Volli Kalmuga 9. augustil ning jõudsime kokkuleppele.

Juhtival kohal töötades läheb 40% ajast nõupidamiste ja rutiinse administreerimise peale ning kahel kohal töötades jääb sisuga tegelemiseks väga vähe aega. Ma tundsin, et nii enam pikalt edasi minna ei saa ning pean valima, kas pühendada end instituudi või teadmussuhte ja ettevõtlussuhete juhtimisele. Arendusprorektori amet tundus väga põnev väljakutse. Tundsin vastust see koht vastu võtta.

Tehnoloogiainstituut on stabiilses seisus, aga loomulikult on vaja, et keegi seda edasi juhiks. Tore, et professor Mart Ustav oli nõus kohe ameti üle võtma, peatselt kuulutatatakse välja uued direktori valimised.

Mida enamat on võimalik teha vastloodud arendusprorektori kohal ära, mida seni ei ole suudetud?

Teadusprorektor ja õppeprorektor tegelevad oma põhivaldkondade koordineerimisega, arendusprorektori ülesanne on ülikoolile fondidest ja ettevõtlussektorist lisavahendeid juurde hankida. Edu saab mõõta selle alusel, kui suures mahus on õnnestunud luua ülikooli huvides uusi koostööprojekte ettevõtetega, sh välisettevõtetega. Kindlasti hakkab ise ettevõtetega sisulisi läbirääkimisi pidama ja ülikooli võimalusi pakkuma. Võimaluste skaala laieneb, ma ei näe koostööd ainult teadus- ja arendustege-

vuses, vaid ka näiteks tudengite praktika vahendamises, võimalikus sponsorluses jne.

Väga huvitavad arengud on toimunud ideelaboriga: eri teaduskondade tudengid on hakanud tööle, et lahendada ettevõtete väljakäidud probleeme. Mulle tundub, et Eesti ettevõtted on jõudnud arengujärku, kus nad huvituvad väga sellistest koostöövormidest ülikoolidega.

Kui TTÜ rektoraadis on praegu kaks inimest (Alar Kolk ja Tea Varrak), kelle vastutusvaldkond on innovatsioon ja ettevõtlussuhted, siis Tartu ülikoolil ei olnud see seni kellegi põhiülesanne. Arendusprorektori kaudu on meil võimalus ka TTÜ-ga veelgi rohkem koostööd teha.

Millised on arendusprorektori tööhoovad?

Ettevõtlussuhete juhi positsiooniga võrreldes on prorektoril oluliselt suuremad võimalused ja ka suurem vastutus. Ettevõtlussuhteid tuleb ülikoolis hakata

Foto: Andres Tennus

arendama palju laiemas mõttes, mis tähendab ka seda, et tudengid võiksid olla ettevõtlusprojektidesse kaasatud juba õppimise ajal.

Lisaks on meil palju võimalusi osaleda Euroopa Liidu programmides, aga me peame tegema tõsisemaid ettevalmistusi, et osaleda märksa aktiivsemalt. Meil on vaja rohkem ning kvaliteetsemaid projektitaotlusi ja tugevamaid partnereid.

Meil on vaja projekte, mis on ülikooli otstes huvides. Kuidas see realiseerub, kui palju me kaasame konsultante, kui palju jõuame oma jõududega tehtud, seda näitab aeg, aga eesmärgid me püstitame.

Kas on kavas kaasata konsultante ka väljastpoolt Eestit?

Jah, EAS-i projekti raames on plaanis kaasata pädevaid inimesi väljastpoolt Eestit.

Kas peate silmas innovatsiooni ekspordispetsialisti Amanda Lindsay asemel?

Jah. Me alustasime Amanda Lindsayga, kes tegi vajalikku tööd, tuues muu hulgas kiiresti välja meie kitsaskohad. Samas, kuna tegemist oli EAS-i projektiga, kus ülikool peab tagama tulemused sellisena nagu projekt ette näeb, siis nägime, et temaga me osasid projekti eesmärgi täita ei suuda.

Seetõttu jaotame täiskoha kahe eksperdi vahel. Üks ekspert – Neil Ciaron Thomas – hakkab nõustama bioteaduste ja meditsiini valdkonda, temaga on kokkulepe põhimõtteliselt olemas. Neil Ciaron Thomasel on doktorikraad biokeemias ja molekulaarbioloogias ning ühtlasi on ta Euroopa Patendibüroo kvalifitseeritud patendivolinik. Ta on töötanud Londoni patendinõuandlas, nõustades nii ülikoole kui ka ettevõtteid biotehnoloogia

vallas, Roche'i *spin-off*-firmas bioXell SpA intellektuaalomandi ja tehnoloogia direktorina ning ravimiarendusfirmas Genetrix intellektuaalomandi ja äriarenduse direktorina. Teine ekspert, kellega konkreetset läbirääkimist veel käivad, aitab arendada rahvusvahelisi ettevõtlussuhteid ülikooli jaoks tervikuna.

Milliseks kujuneb ülikoolis arendusprorektori meeskond?

Me otsustasime rektoraadis praegu juhtimiskulusid keskastmes mitte suurendada ning selleks, et ettevõtlussuhete ja innovatsiooni osa ei hakkaks teaduspoolest irduma, jaguneb teadus- ja arendusosakond kaheks: üks osa teadusprorektori ja teine osa arendusprorektori koordineerimise alla. Osakonnajuhataja juhib osakonda tervikuna ning allub korraga kahele juhile. Teadus- ja arendusosakonda moodustatakse

talitused, intellektuaalomandi ja ettevõtlussuhete talitus jäävad minu koordineerida. Inimesed, kellega oleme pikalt koos töötanud, on nõus seda tööd edasi tegema, aga me tugedame valdkonda välisekspertidega.

Ettevõtlussuhteid laiemalt käsitledes tuleks edaspidi välistada olukord, kus ühel päeval läheb teadus- ja arendusosakonna töötaja ettevõttesse ülikooli võimalusi tutvustama, teisel uurib karjääriteenistuse spetsialist, kas nad võtaksid tudengid praktikale ning kolmandal küsib avatud ülikooli keskus, kas ettevõtte sooviks tellida täienduskoolitust. Tuleb töötada palju koordineeritult.

Millised on teie valdkonna lähemate aastate eesmärgid, kuhu tuleks jõuda?

Minu valdkonna tulemused on hästi näha ja mõõdetavad. Suures osas tänu Vahur Valdna aktiivsele tööle tekkis ülikoolil koostöö paljude väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetega, eriti innovatsiooniosakute raames. Kuid seda pilti tuleb vaadata laiemalt ning tajuda kogu dünaamikat pikemas perspektiivis, mitte läheneda lepingumahtudele vaid numbriliselt. Ülikool on suutnud ettevõtetega koostööd toetavate meetmete kaudu kunstlikult moonutatud turul hästi konkureerida, aga ma valutan südant, mis saab siis, kui suuremad abiprogrammid on lõppemas. Ma arvan, et see huvitab paljusid. Ka ettevõtted teavad, et ühel hetkel saavad mahukad arendustegevuse või tootearenduse toetused otsa. Teet Jagomägi ütles ühena vähestest ettevõtjatest eelmisel ettevõtluspäeval välja, et ettevõtte tohiks endale selliseid toetusi

lubada vaid vähesel määral. Seda tunnetavad paljud ja me peame hakkama sellest valjusti rääkima. Ühel hetkel me ei ole enam noor ja toetust vajav Euroopa Liidu liige, vaid me oleme väga tõsiselt üleilmses konkurentsisis. Oleme kõik oodanud, et Eestisse tekiks kõrgtehnoloogiline ettevõtlus, aga olulisel määral selleni jõutud ei ole, see võtab palju rohkem aega.

Ühe aspektina peame me kindlasti enam toetama ja tunnustama neid ülikooli teadlasi, kes on suutnud ettevõtetega koostööd teha ja ka ise ettevõtteid luua, mille käivitumisest võidavad nii ettevõtte kui ka ülikool. Väga sageli on need teadlased esirinnas ka teaduses.

Eesti innovatsioonisüsteemis tervikuna häirib mind see, et inimesi, kes pidevalt räägivad strateegiatest, peavad lugematuid nõupidamisi ning üldisi ja ülistavaid kõnesid, tundub meil olevat rohkem kui neid, kes suudaksid pühendada sisulisele tegevusele. Selles vallas on Eestil veel pikk maa minna.

Kas teadlaste ja ettevõtjate hulgas jagub potentsiaali, et teha rohkem sisulist koostööd?

Teadusrühma tasandil saame rääkida kolmest aspektist: vajadused, võimalused ja huvid. Need ei kattu omavahel. Vajadused on alati suured. Eriti *realia et naturalia* ja *medicina* vallas on ülikool viimastel aastatel oma aparatuuri märkimisväärselt täiendanud. Sellelt baasilt peaksime suurendama rahvusvahelist koostööd ja arendama ettevõtlussuhteid. Kindlasti tegeleb uute partnerite leidmisega iga teadusrühm ise, aga ka keskselt saab kaasa aidata.

Tundub, et paljudel ettevõ-

tetel läheb jälle hästi. Professor Urmas Varblane tõi aasta alguses ettevõtluspäeval välja, et masu tingimustes olid ettevõtted sunnitud tootmist tõhustama, samas väga suure hulga töötajaid koondama. Nüüd, kui nende toodangu järele on nõudlus taas suurenenud, ei olegi vajadust töötajaid juurde võtta ning tööpuudus laheneb alles kaugemas tulevikus. Tõhustamise tulemusel suudavad ettevõtted end rahvusvahelises konkurentsisis veelgi tugedada ning teadus võiks ja peaks sellele omakorda kaasa aitama.

Me oleme toetusprojektidest niivõrd üleüllastunud, et sageli on raske pikemalt ette planeerida, aga meil tuleb hakata mõtlema, kuidas tagada rahvusvaheline konkurentsivõime teadusrühmade tegevuse baasil ka ilma tugevate toetusmeetmeteta.

Millised on esimesed konkreet- sed ülesanded, mille kallale tööle tulles asute?

Seoses ideelaboriga tahame käima lükata prototüüpimise kesku- se ja luua vastava fondi, kust oma ideedele saaksid toetust taotleda nii teadlased kui ka tudengid, et ehitada valmis töötav prototüüp. Selleks sai suvel tehtud tugevat eeltööd.

Kindlasti on vaja tööle saada välisekspertide süsteem, koostada konkreetne plaan ja tegevuskava, kuidas alustada koostööd välis- ettevõtetega ning pidada sisulisi läbirääkimisi Eesti suurettevõtte- tega, arvestades kõiki koostöövõimalusi ülikooliga.

Vajalik on käivitada ettevalmistused, et osaleda senisest palju tugevamalt rahvusvahelistes koostööprogrammides, eriti EL-i raamprogrammis. ☹

Teadusprorektor: ees seisavad olulised otsused

Vastse teadusprorektori Marco Kirmi hinnangul ootavad teadlaskonda ees suured muudatused, kus märksõnadeks on kvaliteet, võrgustumine ja rahvusvaheline koostöö.

Foto: Ove Maidla

Sigrid Rajalo
sigrid.rajalo@ut.ee

Millal tehti teile ettepanek asuda uues rektoraadis teadusprorektori ametikohale?

Ettepaneku tegi rektor pärast ametisse asumist juulis. See on austav väljakutse ja ma võtsin loomulikult mõtlemisaja, et jõuda eneses selgusele ning konsulteerida lähedaste ja kolleegidega. Ma mõtlesin eelkõige sellele, mida

mul oma rahvusvahelise kogemuse põhjal oleks Tartu ülikooli teadustegevuse korraldamisele pakkuda. Ma olen lõpetanud Tartu ülikooli 1991. aastal. 1995 kaitsesin doktorikraadi Rootsis Lundi ülikoolis ning pärast seda töötasin seitse aastat Saksamaal Hamburg ülikoolis. Kõik need etapid on olnud erinevad, kokku olen välismaal töötanud 13 aastat.

Teiseks, kui ma tulin 2004. aastal Eestisse tagasi, algasid

muutused siinses teadus- ja arendustegevuses ning teaduskorralduses seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga. Ma olen ka need kaasa teinud, omandanud kogemusi ja sellest kõigest on kujunenud mõtteid tuleviku jaoks.

Kas loobute aktiivsest teadustegevusest?

See oli tõsine küsimus mu enese ja ka rektori jaoks. Praegune rektor on olnud samasuguses

situatsioonis, kui ta asus Tartu ülikoolis tööle õppeprorektorina.

Minu ja mu kolleegide tööühmas on praegu kaks järeldoktorit, äsja liitus üks tippteadlane, on kolm doktoranti ja lisaks teised kolleegid Tartu ülikoolist, nii et kollektiiv on väga võimekas. Seda ma päris jätta ei tahaks, aga eelkõige tuleb ära teha töö teadusprorektorina ülikooli kui terviku huvides ja siis leida sobiv viis, kuidas doktorante juhendada ja tööühmas osaleda. Kõigil kolmel minu juhendataval doktorandil on algusest peale olnud ka kaasjuhendaja, mis tähendab, et on alati keegi kellelt küsida.

Millised on märksõnad, millest juhindute TÜ teadusprorektorina?

Minu vastutusvaldkonnas on teaduskorraldus, teaduse populariseerimine, muuseumid, teaduskool ja doktoriõppe teaduse osa. Kõigil neil on lisaks üldistele spetsiifilised küsimused. Samas on ka ühisnimetajad, mis ei ole ainult teadusega seotud, olulisim neist on märksõnana kvaliteet. On selgelt näha, et teadusmaailmas muutub üha enam edu pandiks kvaliteedikriteeriumitele vastamine, nagu publitseerimise mõjukates teadusajakirjades ja tunnustatud kirjastuste monograafiates.

Kas peate siin silmas seda, millest kõneles ka eelmine teadusprorektor Kristjan Haller, et teadlastel tuleks mõelda ja tegutseda ambitsioonikamalt?

Täpselt nii. Käeulatuses olevad saavutused on üks tase, aga kui üritame kätte saada asju, mis on kõrgemal ja siis veel kõrgemal, siis see ongi kvaliteedi parandamine. Kvaliteet väljendub ka selles, et ini-

mesed valivad uurimisteemad, mis on olulised ühiskonnale, teadus- ja arendustegevusele koostöös tööstusega, mis on jätkusuutlikkuse seisukohast tähtsad nii Eesti-siselt kui ka rahvusvaheliselt.

Millised on teadusprorektori hoovad suunata kvaliteedi paranemist?

Teadusprorektoril on väga hea meeskond: teadus- ja arendusosakond ja ülikooli teised tugistruktuurid. Kõik algab aga mõtlemisest, tuleb püüda rohkem ja selleks tuleb luua tingimused. Ei saa kurta selle üle, et vahendeid ei oleks või napiks. Kaheksa aastaga, mil ma Eestis olen olnud, on siinses teaduselus toimunud väga suured muutused: on lisandunud ja lisandumas uued hooned ja modernsed seadmed. Me ei ole varustatuse poolest märgatavalt kehvemal tasemel kui kolleegid Lääne-Euroopas, Ameerikas või Jaapanis. Meie aparatuurne baas annab suurepärase võimaluse rahvusvaheliseks koostööks, me peaksime seda pakkuma alusteks eelkõige lähinaabritele. Ma olen töötanud mitmes suures rahvusvahelises uurimislaboris, kus inimesed kohtuvad nii kindla eesmärgiga kui ka spontaanselt, mille tulemuseks on ideede vahetus. Selle poole peaks püüdlema ka Tartu ülikoolis.

Samas ei ole kallist aparatuuri alati mõistlik Eestisse hankida ning siit jõuan järgmise aspekti ni, kuidas kvaliteeti parandada: Tartu ülikooli ja laiemalt kogu Eesti teadlased peaksid leidma oma uuringuteks rahvusvahelised tõmbekeskused. Heaks näiteks on Eesti kiirekanal, mis on kerkimas MAX-LABi (üks Rootsi rahvuslikest laboritest) Lundis. Selle lähetusse ehitatakse Euroopa

neutronallikas ESS, mis tagab uurimisvõimalused eri teadusaladele eluteadustest kuni materjalideni, ning sinna on kaasatud ka eestlased. Loomulikult parandavad teadus- ja arendustöö kvaliteeti rajatavad Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektid.

Väga oluline protsess tänapäeva teaduses on *networking* ehk võrgustumine. Ma näen, et ülikooli teadlastel on palju rohkem potentsiaali osaleda mitmesugustes rahvusvaheliste võrgustike töös doktoriõppest kuni tippteaduseni. Koostöö tagab uute värskeste ideede ja inimeste juurdevoolu.

Minu hinnangul peab Tartu ülikool võtma endale organiseeriva rolli, et koos teiste Balti riikide juhtivate ülikoolide ja teadusasutustega koos tegutseda, et murda end üheskoos tugevamalt Euroopa kaardile kui seni. Eesti ükski võib jääda Euroopa mastabis liiga pisikeseks, et olla suuremate investeringute tagamiseks atraktiivne.

Millele tuleb teadusprorektorina veel enam tähelepanu pöörata?

Kuna juures on arendusprorektori valdkond, siis muutub elu mitmekülgsemaks. Teadusel ja arendustegevusel on päris palju ühist, mis eeldab head koostööd. Doktoriõppes tuleb teha konstruktiivset koostööd õppeprorektoriga.

Tartu ülikoolil kui juhtival teadusülikoolil Eestis on oluline roll vahendada eestikeelsele ühiskonnale maailmas loodatavat teadmist. Teaduse populariseerimine on väga lai tegevusvaldkond. Meil on suurepärase näited, nagu teadusbuss, kust on välja kasvanud õpikojad, mis pakuvad maakoolidele võimalusi teha praktilisi

katseid. Kooliõpilaste sihtrühm on suhteliselt hästi kaetud, mida aga ei saa öelda kogu ühiskonna kohta.

Eesti suurima ülikooli esindajatenä peame kindlasti kaasa rääkima teadus- ja kõrgharidusreformi elluviimisel ning leidma lahendusi, millest tõuseks kasu kogu Eestile. Siit tuleb ka teadusprorektori üks tähtsatest ülesannetest, et tagada teaduspõhine õppetöö kõigis olulistes valdkondades. Juhul kui teadustegevusel on veel arenguruumi, tuleb leida sobivad lahendused.

Praegu on pooleli läbirääkimised, mis käsitlevad ülikooli ja riigi vahelisi tulemuslepinguid. Suuremad muutused toimuvad järgmise kolme aasta jooksul, mil reform ellu rakendub ning õppetöö finantseerimine muutub täielikult kvaliteedipõhiseks.

Tulles tagasi teaduse juurde, on üks oluline moment intellektuaalne ressurs ehk inimesed, kes seda tööd teevad ning määravad tulemuslikkuse. Me peame töötama selles suunas, et Tartu ülikooli lisanduks üha rohkem tippteadlasi, välisprofessoreid ja järeldoktooreid. Doktorioõppes on oluline, et peale meie andekate noorte oleksime tõmbekeskuseks ka doktorantidele väljaspool Eestit. Praegu on ülikoolis 6% välisdoktorante, aga see hulk peaks veelgi kasvama, mis ühtlasi stimuleeriks ja rikastaks ka siinset töökeskkonda. Eeldused selleks on olemas, meil on moodne aparatuur ja piisavalt tipp-teadlasi, kes juhendaksid talente teistest riikidest.

Kas vahendeid selleks kõigeks jagub?

Rahaliste vahenditega on nii, et kui küsida teadlaselt, siis ta ütleb alati, et neid on puudu, aga ma usun, et edukad teadusrühmad

on end küllalt hästi kindlustanud. Hiljuti saime Eesti teadusagentuuri esimese institutsionaalsete toetuste taotlusvoorude tulemused teada ja Tartu ülikoolil läks seal väga hästi. Aga see oli rahaliselt suhteliselt väikese mahuga ning seda võib nimetada ka katseprojektiks. Järgmisel aastal on taotlejate hulk märgatavalt suurem ning ettevalmistused, et seal osaleda on juba alanud.

Riigi eraldatav raha ei ole kasvanud, see on jäänud konstantseks ning märgatav hulk vahendeid on juurde tulnud Euroopa tõukefondide toetuste- ga. Tuleb arvestada, et riigisisese teadusraha märgatavat kasvu ei ole oodata, mis tähendab, et teadus- ja arendustöö kvaliteet muutub järjest tähtsamaks. Järjest olulisemaks muutuvad valikud, kuidas ja kellest moodustada konkurentsivõimelisi uurimisrühmi. See võib tähendada, et ületada tuleb nii teadusvaldkondlikke kui ka institutsionaalseid piire.

Keskne küsimus on inimvara, sest ega masinad ei tee uurimistööd. Häid inimesi ei ole kunagi piisavalt palju. Siin on mitmeid mõtteid, esiteks muidugi see, et tipptegijatele tuleb luua vahendite piires parimad võimalused. Praegu on palju investeeritud hoonetesse ja seadmetesse ning eri programmide kaudu, mis on suunatud järeldoktorantidel ja DoRa professoritele, inimestesse väljastpoolt, samuti tippteadlastesse. Siinsed inimesed, nii õppejõud kui ka teadustöötajad on jäänud ehk natuke tahaplaanile. Olukorra lahendamise eeldab riikliku suhtumise muutumist. Teisalt tähendab uute kvaliteedinõuete rakendumine, et aktiivsete teadlaste hulk väheneb. See on valus küsimus ja siin ei ole kõigile

meeldivaid lahendusi võimalik pakkuda.

Kas need kriitilised otsused jäävad struktuuriüksuste endi teha?

Teaduskonnad ja instituudid peavad leidma sobivad lahendused. Üldise poliitika, kuidas Tartu ülikool eri taotlusvoorudes käitub ning kuidas end positsioneerib, peab kujundama juhtkond. Meil tuleb kindlasti mõelda ka valdkondadeülel, et Eesti ühiskonna vajadused saaksid kaetud.

Juba mõnda aega on juhitud tähelepanu, et palgapoliitika on augud, näiteks kui inimene lõpetab doktorantuuri ja asub seejärel ülikoolis tööle, siis tema sissetulekud sageli hoopis vähenevad.

See on väga tõsine probleem ja peletab noori inimesi ülikoolist eemale. Olen ise selle tee läbi teinud, kui tulin pärast doktorantuuri Eestisse tööle. Kui teadustegevust hakatakse finantseerima kvaliteedipõhiselt, siis tõenäoliselt peavad teadusrühmade juhid hakkama kriitiliselt otsustama inimvara küsimusi, kui palju ja keda on tarvis. See peaks looma ka noorematele inimestele paremad tingimused. Ülikooli töötajad peavad arvestama, et eesootavad muutused, millega tuleb arvestada, et ajaga kaasas käia.

Kas arengufondiga kavatseb uus rektoraat jätkata?

Arengufondi tegevus jätkub, siin ei ole mingit kahtlust. Konkreet- sed arutelud seisvad veel ees, kuidas seda tulevikus kasutada. Näiteks, kas arengufondi võiks kasutada ka noorte andekate inimeste Eestisse tagasipöördumise soodustamiseks.

Kuidas ateistlik kommu kogemata kirikut aitas

Alar Kilbi väitekirj osutab, et kiriku võim Euroopas oli kõige suurem 12.–13. sajandil, mil ehitati ka Tartu Toomkirik. Aja

**Hoolimata pühakodade küllusest linnapildis tuleb kirik kui institutsioon täna-
sele eestlasele enamasti meelde vaid jõulude või riigipühade ajal. Traditsioonilise kiriku võim ühiskonnas on võrreldes valgustusajastueelse olukorraga vähenenud kõikjal Euroopas. Alar Kilp uuris oma väitekirjas, millist spetsiifilist mõju avaldasid kiriku võimu vähenemisele kommunistlikud režiimid.**

Sven Paulus
sven.paulus@ut.ee

Usuteaduskonnast akadeemilise alghariduse saanud Kilpi on kiriku ja võimu suhete küsimus huvitanud juba pikka aega. Varem kirikuringkondadega seotud olnud mehe jaoks on religiooni

ning poliitilise võimu uurimine omamoodi hobiks ja sestap on ka viimase tosina aasta kirjatükid valdavalt keskendunud sellele teemale. Äsja väitekirja «Kiriku võim ühiskonnas, kultuuris ja poliitikas peale kommunismi» kaitsnud Kilpi huvitab teadlasena kõik see, mida inimesed peavad religiooniks ning kuidas religioon

ühiskonnas toimib.

«Kui ühiskonnas on olemas kiriklik võim, siis on ta oma täies jõus juhul, kui üks kirik esindab ühiskonnas religiooni, tõlgendab seda ja kehtestab ka põhiuskumused,» selgitab Kilp oma uurimisvaldkonda. Inimestelt pole seejuures kunagi nõutud iseseisvat Piibli tundmist, küll aga

ikkidu on mõlemad oma vägevust kaotanud.

Foto: Andres Tennus

jagatud usku Jeesuse sündimise neitsist. Kui viimasele lisanduvad uskumused patust ja lunastusest ning ühine osalemine usutalustel, siis tekivad rituaalides jagatud tunded ning jagatud tunded kinnistavad ühise usu. Kiriku võim omakorda muutub üleühiskondlikuks, kui sellel on sidemeid riigivõimuga.

Väitekirjast kõnelev Kilp tõdeb, et vale oluks alustada kiriku osatähtsuse languse vaatlemist alates oktoobrirevolutsioonist või II maailmasõja lõpust. Sestap uuris teadlane esmalt 12–13.

sajandit ehk aega, kus kirikul oli Euroopas võimu kõige rohkem. 16. sajandist alates aga hakkas kiriklik võim kirikult ära minema, sest tekkivaid riigikirikuid kippusid kontrollima juba riigivõimu kandjad. Rahvuskristluse teke 19. sajandi Euroopas kahandas kiriku iseseisvat võimu aga veelgi. Kilp peab neid kahte arengut väga olulisteks: «Võtmeküsimus ongi selles, kuidas need ajaloolised arengud läbiti. Kas ühiskond jäi katoliiklikuks või muutus protestantlikuks? Kas rahvusliikumisel oli kirikuga positiivne suhe või polnud?»

Uurimustöö näitas, et üldiselt on kiriku ühiskondlik võim pärast kommunismi säilinud kõige rohkem katoliikliku traditsiooniga ühiskondades, kus kirik pole pidanud oma võimu teiste konfessioonidega jagama. Samuti on kiriku võim sõltunud sellest, kas ta on olnud rahvusluse poolel nii kommunismi ajal kui selle eel. Ka seda, et tänane Eesti on kõige väiksema kirikliku kuuluvusega ühiskond Euroopas, seletab Kilp pigem kommunismieelsete põhjustega. Tema sõnul paistab luterlus juba ammusest ajast silma usutraditsioonina, kus kiriku juhtidel pole väga suurt võimu oma liikmete üle ning kirik on ajalooliselt olnud riigi suhtes nõrgal positsioonil.

KIRIK KULTUURI KANDJANA

Ka Skandinaavias pole kiriku ja riigi vahel suuri konflikte olnud. «Sellel taustal on kommunismiaeg mõjunud luterlusele küll väga drastiliselt, ent kultuuriluterlus on meil tänini oluline,» lausub Kilp. See tähendab, et luterlus on meile oluline pigem ühena kultuuri ja traditsioonide alalhoidjatest ja

kandjatest, mitte kui kiriklik usk. Selles rollis väljendavad kiriklikud rituaalid riiklikel pühadel ja monumentide avamisel sümboliseerivad seda, kes me oleme ja kuidas me elame. Kultuuriluterlus väljendab meie olemust üsna samamoodi kui parema käe reegel liikluses. Mõlemad kirjeldavad viisi, kuidas me üksteisega suhtleme ja millised oleme. Mõlemad suunavad meie kulgemist, ilma et peaksime neid teadvustama. Luterlus on seega teadlase sõnul sarnaselt eesti keelele väga oluline osa meie traditsioonist.

Tänases ühiskonnas annab kirikule võimu iga toimiv side riigiga. Kui armees on kaplanid ning kirikud saavad riigilt toetust, siis ka need sidemed riigiga pole neutraalsed. «Sel moel saab kirik võimust osa ja kui ta juba sümbolina muutub «kõigi ühiskonnaliikmete jagatud asjaks», nagu näiteks KUMU on meie kõigi asi, siis annab see kirikule ühiskondliku staatuse. Staatuse omakorda on võim,» kirjeldab Kilp.

Tänapäeva Euroopas kipub Kilbi sõnul domineerima arusaam, et ajalugu pole oluline, et monarhiat, fašismi, natsismi, kommunismi ja kasvõi baltisaksa korda võib olevikus eitada, elada justkui neid aegu poleks olnudki või parimal juhul panna nad muuseumisse. Kui näiteks Eesti praeguseks traditsiooniks on luterlus, siis kipub see kustutama meie varasemat katoliiklikku perioodi. Nõnda aga lõigatakse see osa arenguloost ära. Sama kehtib ka siinkandis kord valitsenud kommunismiga. «Õeldakse, et kommunismi kuritegusid ei tohi kunagi unustada ning jutul lõpp. Aga teadlase seisukohast pole see aus. Ühiskonda uurides tuleb näha ka seda, mis kommunistli-

kes ühiskondades oli samamoodi kui Lääne-Euroopas ning mis oli neis nii head kui ka halba,» usub Kilp. Sestap ei tohiks unustada, et näiteks naistele hariduse andmise ja abordiõiguse tagamise eesotsas olid just kommunistlikud ühiskonnad.

VÕITLUS TUGEVDAB VAENLAST

Paradoksaalselt aitasid kirikuvastast võitlust pidanud Euroopa kommunistlikud režiimid usulisi traditsioone ja väärtusi ühiskonnas ka säilitada. Kommunistid hoidsid kirikut alles ühiskonnasisese vaenlasena ning ei soovinud kirikut kui institutsiooni täiesti likvideerida. Kui kommunistidele poleks jäänud ühtki kirikut kui ühiskonnasisest vastast, oleks inimesed hakanud rohkem ja teravamalt esitama küsimusi kehtiva korra enda kohta.

Näiteks Lääne-Euroopa ühiskondades sellist vastasseisu kiriku ja riigivõimu vahel polnud ning kiriku võim lagunes mitte poliitilise surve, vaid laieneva liberaalse usu-, sõna- ja arvamusevabaduse tulemusena. Kilp toob näite Monty Pythoni filmist «Briani

elu,» mis nihutas oluliselt piire küsimuses, kuidas ja kes üldse võib uskumusi ja usutraditsioone tõlgendada.

Tänapäeva Lääne ühiskondades tegelevad usuliste arusaamade tõlgendamisega nii teadlased, teoloogid, kirikuõpetajad, poliitikud kui ka Hollywoodi inimesed ning see muudab üldpildi väga segaseks. Suureks erinevuseks loeb teadlane ka seda, et postkommunistlikes riikides pole erinevalt muust Euroopast tekkinud suuri kristlik-demokraatlikke erakondi, mis poole sajandi vältel pärast II maailmasõda jõuliselt usuliskultuuriliste arusaamade ajakohastumisele kaasa aitasid. Kommunismiaeg aga kaldus usulisi traditsioone «külmutama» ning kaitsma neid vaba tõlgenduse eest. Toonased kollektiivsed väärtushoiakud on aidanud ka traditsiooniliste väärtushoiakute säilimisele postkommunistlikes ühiskondades.

Postkommunistlikke ühiskondi eristab Lääne-Euroopast näiteks tauniv suhtumine homoseksualismi. Meil võivad olla küll inimeste võrdset kohtlemist nõudvad seadused ja sallivust

võidakse kuulutada ka meedias, ent Kilbi meelest ei peeta meil kultuurisiseselt isegi noorte seas võrdõiguslikkuse propageerimist kuigi heaks tooniks. «Kuna kommunistlik kultuur polnud liberaalne ja valitsesid kollektiivsed jagatud väärtused, siis võrreldes Lääne-Euroopaga püsis idablokis kindlamalt paigas ka traditsiooniline abielu. Näiteks vallaslapsed polnud ühiskondlikult kuigi sallitud,» viitab Kilp. Tema sõnum on see, et traditsiooniliste peremudelite lagunemine algas valdavalt pärast kommunismi.

Ehkki eestlasi võib iseloomustada religioosne leigus, leiab Kilp, et ühiskondlikus plaanis leidub väga palju usulisi tahke ka väljaspool kirikut. «Me usume tegelikult oma rahvusidentiteeti ning ei taha väga arutada selle üle, kust meie keel, geneetika ja muud asjad on tulnud – me väldime sellist arutelu justkui rahvus oleks püha,» näeb uurija siingi üht uskumise viisi. Ja pakub välja, et ehk tuleviku väljakutse ongi uurida seda, mis on see usk, mis toimib tänapäeva ühiskonnas ja tänapäeva inimese elus. (T)

Milline on ja võiks olla kiriku roll tänases Eestis?

Rein Taagepera

sotsiaal- ja haridusteaduskonna emeriitprofessor, väitekirja juhendaja

Luteri kiriku roll piirdub suuresti teatava riikliku esindussümboolikaga (ehkki kirik on põhiseaduslikult riigist lahutatud) ja isiklikul tasandil matuste korraldajana.

Ortodoksse kiriku puhul lisandub identiteedi pakumine vene kodukeelega inimestele.

Varjatult on luteri kirikul määratu suur roll eesti kultuuri ja eetikanormide kujundamisel – nii suur, et seda enamasti ei märgata, nii nagu kala ei märka, et asub vees. Pealegi on see suuresti minevikus.

Praegusele eetikanormide arenemisele on kirik pakkunud palju vähem, kui ta võiks, kuna koostöö on vähene inimestega, kelle eetilised arusaamad on luterlikud, kes aga ei usu üleloomulikkude.

Luterlik ateist – nii liigitaksin iseennast, ja arvan, et minutaolisi on päris palju.

Eesti Korporatsioonide Liidu

Tartu meeskorporatsioonide külalisõhtud

korp! Vironia 1900	13. september	20:15	<i>vironia.ee</i>
	19. september	20:15	
	5. oktoober	20:15	
korp! Frat. Estica 1907	6. september	20:15	<i>cfe.ee</i>
	28. september	20:15	
korp! Sakala 1909	13. september	20:15	<i>sakala.ee</i>
	20. september	20:15	
	27. september	20:15	
korp! Ugala 1913	11. september	20:15	<i>korpugala.ee</i>
	20. september	20:15	
	5. oktoober	20:15	
korp! Rotalia 1913	12. september	20:15	<i>rotalia.ee</i>
	4. oktoober	20:15	
	24. oktoober	20:15	
korp! Frat. Liviensis 1918	6. september	20:15	<i>liviensis.ee</i>
	13. september	20:15	
korp! Revelia 1920	11. september	20:15	<i>revelia.ee</i>
	27. september	19:15	
korp! Frat. Tartuensis 1929	14. september	20:15	<i>ut.ee/ft</i>
	19. september	20:15	

10. ja 12. septembril toimuvad meeskorporatsioone tutvustavad ringkäigud. Algas Raekoja platsil kell 17:00.

———— *ak.org.ee* ————

Avastusõpe muudab haridusparadigmat

Tänavu Käärikul toimunud Metsaülikoolis arutleti laiemalt hariduse ja harituse üle. Osavõtjate jaoks oli suurimaks avastuseks avastusõpe ise, mille juurdumine haridussüsteemis aitaks koolitada vajalikku teadlaste järelkasvu. Kogu maailmas laiemat kandepinda koguv meetod on Eestis alguse saanud tänu TÜ õppejõududele.

Karin Hellat

TÜ keemia instituudi lektor, Avastustee projekti juhiabi

Eestis võib avastusõppe tutvustajaks pidada TÜ külalisprofessorit Mare Taagepera, kõigi avastusõppe projektide kohalikku algatust on vedanud TÜ professor Toomas Tenno. Avastusõppe eeliseks tavaõppe ees tuleb pidada tõika, et avastusõppe loob võimalused kaasata kõiki õpilasi, panustada arusaamisega õppimisele, seoste loomisele ja isiksuse arendamisele.

Terminiga «avastusõpe» kõige laiemas tähenduses tähistatakse kõiki lapsi kaasavat ning nende igakülget arengut toetavat õppemeetodit, mis põhineb laste käelisel tegevusel ning aktiivsel osalusel õpiprotsessis. Avastusõppe edukuse tagab selle meetodi rakendamine lasteaia ning põhikoolis, seega varases arenguperioodis, kus kujundatakse õpilaste aktiivne hoiak õpitava suhtes, kasutades selleks laste loomulikku uudishimu ümbritseva maailma saladuste avastamisel. Taolise õppe kaudu omandavad lapsed järk-järgult teadusliku mõtteviisi, mis põhineb nähtuste vaatlemisel, hüpoteeside püstitamisel, katsete tegemisel,

saadud tulemuste mõtestamisel, selgitamisel ja analüüsil ning järelduste tegemisel. Eesmärk on arusaamisega õppimine, kriitilise mõtlemisoskuse ning sotsiaalsete pädevuste arendamine, samuti õpilaste loovuse toetamine.

TERVELT SAJANDI-VANUNE IDEE

Uue õppeviisi vajalikkust tunnetasid paljud eesrindlikud pedagoogid terves maailmas juba eelmise sajandi alguses (sh Johannes Käis, tollase Võru kirikukooli õpetaja). Kuigi paljud õpetajad mõistsid ja mõistavad tänapäevalgi, et seletav-tõlgendav õpetamise meetod, mis on enamike haridussüsteemide traditsioon, pole efektiivne, see on õpilastele igav ega ärata õpetatava vastu huvi, pole siiski õpetajate suur koormus ning kehtivad õppekavad võimaldanud avastusõppele üle minna.

Ärksamad õpetajad on avastusõppe elemente omal initsiatiivil takistustest (vajalike vahendite nappus, õppekavade ülekoormatus, metoodilise toe puudumine) hoolimata alati püüdnud rakendada.

Tänapäevase teadusõppe ehk avastusõppe programmide väljatöötamine sai alguse USA-s,

kus üle paarikümne aasta tagasi jagati tollase USA teaduste akadeemia presidendi Bruce Albertsi initsiatiivil välja märkimisväärsed rahalised toetused, et luua lasteaia ja alushariduse tasemele avastusõppe programmid. Nende uurimistoetuste kaudu kaasati avastusõppe teemade väljatöötamise mitmete teadusvaldkonda-de esindajaid ja õpetajaid.

Loodud teemad tehti kättesaadavaks paljudele koolidele nii riiklike kui ka erakapitalil põhinevate avastusõppe keskuste kaudu. Keskustest said õpetajad metoodilist abi (koolitused, mentorite tugi) ning ka avastusõppeks hädavajalikke õppevahendeid. USA-s väljatöötatud lasteaegade ja alushariduse programmid on tänaseni pidevas arengus, sest ka õppimine ja õpetamine peavad muutuma koos meid ümbritseva keskkonna muutumisega. Samuti on programme edasi arendatud ka põhikooli kõrgemate klasside tarbeks.

EUROOPASSE TOODUD MEETOD

Õige pea pärast USA teaduste akadeemia jõulist avastusõppe toetamist hakati ka mitmes Euroopa teaduste akadeemias muret tundma teadlaste järel-

kasvu ja selle kvaliteedi pärast. Euroopa Liidu rahalisel toel käivitusid Prantsuse teaduste akadeemia eestvedamisel projekt Scienceduc (5 partnerit, «Loodusteaduste õpetamise kaasajastamine Euroopa alg- ja põhikoolis rakendades uurimuslikku õpet», 2004–2006), 6. raamprogrammi projekt POLLEN (12 partnerit, «Avastusõppe lähtelinnad», 2006–2009) ning 7. raamprogrammi projekt FIBONACCI (24 partnerit, «Uurimusliku teadusõppe ja matemaatikahariduse laiaulatuslik levitamine» 2009–2012).

Tartu ülikool on osalenud kõigis neis projektides, Eesti koordinaatorina tegutseb professor Toomas Tenno. Kuna Eesti uus riiklik õppekava on loonud tingimused avastusõppe rakendamiseks koolisüsteemis, toimib praegu ka SA Innove rahastatud projekt «Kõiki lapsi arendava ja kaasava uurimusliku õppe (avastusõppe) rakendamine Eesti alus- ja põhihariduses» (2009–2012, vaata ka www.avastustee.ee).

Avastusõppe rakendamisel koolides on kolm määravat komponenti, millest ühtki pole põhjust alahinnata:

- 1) riiklik õppekava, mis võimaldab ja toetab avastusõppe rakendamist;
- 2) vajalike vahendite kättesaadavus ning asjatundliku õpetajakoolituse ja mentorluse olemasolu;
- 3) õpetajate valmisolek, soov, pühendumus, huvi, ärksus ja piisav motiveeritus.

Seda silmas pidades on näiteks Rootsis ja Prantsusmaal loodud riiklik õppekava, mis võimaldab kõigil õpetajatel ühineda avastusõppega. Õpetajatele on jäetud valikuvabadus, kas, millisel määral ja milliste vahenditega nad soovivad

seada oma töös rakendada.

Tuleb tunnistada, et avastusõpe nõuab pärast tavaõppe meetoditega õpetamist õpetajatelt paljuski ümbermõtlemist, ümberõppimist, endisest rutiinist väljatulekut, avatust ning loovust. Just kõike seda, mida nad oma avastusõppe tundides õpilastes püüavad arendada. Õpetajaskond tuleb traditsioonilisest koolist ja traditsioonilisest õpetajakoolitusest, mõtlemise muutmise saabki võtmeküsimuseks – kas ja kuidas õpetaja näeb oma uut rolli suunaja, laste arengu toetaja, kaasaõppija ja motiveerijana.

Avastusõppe keskkond loob tingimused, õpetajast aga oleneb see, kuidas avastusõpe toimib, kuidas õpilased harjuvad probleemide püstitama ja neid lahendama, kuidas nendes tärkab huvi õpitava vastu ja millisel määral tunnevad nad ennast õppeprotsessi osaliste, mitte pelgalt kuulajate ja pealtvaatajatena.

PARADIGMAT MUUTEV ÕPE

Eestis kehtiv õppekava loob kõigile õpetajatele võimaluse rakendada avastusõpet nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Konkreetsed tegevused kooliastmetes on küll spetsiifilised, kuid kõrgemat järku tunnetuslike oskuste arendamine toimub pideva protsessina ning kõigis õppeainetes. Üleminek avastusõppele Eestis esitab õpetajatele tõsise väljakutse minna traditsiooniliselt seletav-tõlgendavatelt õppemeetoditelt üle uut, õppimise ja õpetamise paradigmat toetavale õpitegevusele.

Euroopa Liidu ja Eesti projektide toel on avastusõppe teemade koolitustel osalenud õpetajate hulk päris suur, sisuliste muutus-

teni klassitoas on aga veel kindlasti suur samm astuda – selleks peab iga õpetaja püstitama endale eesmärgid, mis seoks nende igapäevatöö õppekava täitmisel avastusõppe meetoditega.

Avastusõppe ühe aktiivõppe meetodina ei sea õppeainetele piire, põhimõtteliselt suudab loov klassiõpetaja leida võimalusi mitmekesisista oma õpetamist ja õppeaineid integreerida. Kahtlemata võtab see aega, et saada kogemusi, katsetada eri tegevusi ning tunnetada kõikide õpilaste kaasamiseks laste arengut toetavaid õppemeetodeid.

Ülikooli kohta võib öelda seda, et õpetajakoolituse programmides võiks avastusõppele põhinevaid üldainete kursusi rohkem rakendada. Kust mujalt saaksid tulevased õpetajad aimu, mida neilt hiljem koolis oodatakse? Jätkates ainekursuste õpetamist tulevastele õpetajatele loengute vormis, kinnistub nende hoiakutes ja õpetamismallides jätkuvalt vana paradigma.

Ehkki Tartu ülikooli klassiõpetaja ning koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekavas on õppeaine, mille sisuks on uurimuslik õpe (avastusõpe), ei piisa ühest 3 EAP mahuga kursusest tegeliku avastusõppe ideoloogia omandamiseks, rääkimata selle rakendamise tulevasest õpetajatööst.

Muude akadeemiliste erialade õppekavades võiksid samuti koha leida ajakohasemad õpetamismeetodid: probleemõpe, projektõpe vms. Teadaolevalt tutvustatakse ülikoolis päris mitmekesiselt kõrgkoolipedagoogika tänapäevaseid meetodeid. See, millisel määral need oskused aga kursustel osalenute igapäevatöös kasutamist leiavad, ei ole paraku teada.

Andres Juur: Edukaks saamine on kinni inimeses, mitte koolis

Värvilised plasmapallid on Ahhaa keskuse ühed lihtsamad, kuid pilkupüüdvamad eksponaadid. Maja uus juht soovib osoonikale need energiväljad hästi ei mõju.

Jõgeva gümnaasiumist Tartu ülikooli füüsikat õppima tulnud Andres Juur (26) vabatahtlikult Ahhaa juhatusse ning ta plaanib keskuse parimad palad koolivankri ette rakendada.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Pärast põhikooli lõpetamist jäi Andres edasi Jõgeva gümnaasiumisse, kuigi oleks saanud minna ka reaalkooli või Treffnerisse. «Ka tagantjärele vaadates ei ole midagi kahetseda, Jõgeval olid mu tulemused ja õpikeskkond väga head. Kui ainult tahtmist on, saab ka väiksemast koolist vabalt igale poole välja trügida – see ei ole kinni koolis, vaid sinus endas,» tähendab ta Eesti suurima teaduskeskuse juhataja toolis istudes.

Tee Ahhaa teise korruse kabinetti on tema jaoks olnud pikk, sest ameteid on pidanud asjalikkust hindav Andres vist isegi rohkem kui hunt Kriimsilm. Juba väikese lapsena käis ta elektrikut isaga tööl kaasas teadushuvi kasvatamas, põhikoolis teenis taskuraha autoremondi ja CD-ROM-ide parandamisega.

TUHAT JA ÜKS TÖÖD

Keskkooli esimestel aastatel avastas noormees ühel hetkel, et koos sõbraga on nad ainsad inimesed, kes tunnevad kooli arvutiparki.

«Meil oli koolis üsna pädev ar-

vutiõpetaja, kes mind õpipoisiks võttis. Mina tundsin asjade vastu huvi ja tema küttis infot peale,» meenutab Andres. Õpetaja jagas poisile järjest uusi ülesandeid ja peagi oli ligipääs kõigile kooli arvutitele olemas. Just seetõttu teda koolis nutrimehiks kutsutigi: kuna tihti oli tarvis arvutikorpusi lahti kruvida, pidi kruvikeeraja alati käepärast olema.

Kui õpetaja koolist ära läks, tuli Andresel koos sõbraga enne uue pedagoogi saabumist täita arvutiadministraatori rolli. Polnud harv juhused, kui keset koolitundi tuldi üht neist ära paluma, et näi-

ga mobiilid pallidest eemale hoida – elekt-

Foto: Andres Tennus

valiti sel suvel teaduskeskuse la.

teks aidata õpetajate toas kokkujooksnud arvutit parandada. Uue õpetajaga saavutati üsna kiirelt vaikiv kokkulepe, et kuna poistel on teadmised olemas, siis nad ka arvutitundides käima ei pea.

Ka ülikooli kõrvalt on noormees alati tööd teinud. «Väikelinnast tulevale noorele antakse ju ainult kott kartuleid kaasa ja saadetakse ta ülikooli nende riietega, millega keskkooli lõpetas,» muigab Andres ja tähendab samas tõsisemalt, et võib-olla sai aastakümneid tagasi ainult stipendiumiga hakkama, aga praegu ei pruugi tudengitel toetustest piisata isegi ühiselamu

üüri maksmiseks.

«Ülikooli ajal oli mul palju huvitavaid ameteid, kõik ei tule enam meeldegi. Alguses olin suve autopesulas, siis vedasin kodugaasi laiali, olin nädalavahetustel arvutifirmas tehnik-müüja, lisaks veel teadusbuss ja Ahhaa,» loetleb mees.

Samas peab Andres eri ametites saadud kogemusi pigem kasulikuks. «Kasvatab kuidagi rabelema,» tähendab ta ja lisab, et on alatise töötegemise üle pigem õnnelik. Eriti vaadates neid endisi ülikoolikaaslasi, kes elasid õpingute ajal rahulikult vanemate rahakotil ja kel nüüdki pole midagi põnevat ette näidata.

«Kui harjud ära, et kõik tuleb sulle kergelt kätte, siis ega ei viitsigi ühel hetkel väga pingutada,» arvab ta. Enese ülestõotamisega on hoopis teine asi, see motiveerib. Samal ajal õppides tuleb muidugi prioriteetid paika panna, aga töö ja kooli vahel leiab tasakaalu üsna ruttu.

HUVITAV ASJADE SISEELU

Huvi, mis asjade sees on ja kuidas need töötavad, on Andresel alati olnud. «On ju huvitav, kuidas asjad tegelikult töötavad – mitte ainult tehnikamaailmas, vaid ka näiteks mõnes asutuses,» seletab mees. Kasulik on see mõlemas vallas mitmel põhjusel. Esiteks oskab siis tehnikajupi või inimesega paremini tegeleda, teiseks tähendab see Andrese sõnul ka palju vähem musta närvi. Ei pea kulutama aega nutmisele, et miski ei tööta, vaid saab aru, mis viga ja kuidas asi korda ajada.

Tartu ülikooli töid Andrese nii huvi, kuidas asjad töötavad kui ka teine TÜ vilistlane, füüsik Alar Ainla, kes tol ajal reedeti «Terevisioonis» teadusminuteid tegi.

Lõpuklassis ülikoolide lahtiste uste päevadel käies oli Andrese mõtetes TÜ füüsika kõrval veel kaks plaani.

«Kaalusin ka, et lähen lennukolledžisse kopteripiloodiks või maaülikooli elektrikuks õppima,» meenutab ta. Piloodikarjääri mõtte mattis maha tuttav piloot, kes tegi noormehele selgeks, et inimesed, kel on tihti nohu, peavad selle ameti ära unustama. Pealegi olevat Eestis ja ka Euroopas tervikuna piloote ülearu.

Elektrikuhariduse puhul toonitas aga just Ainla, et pärast füüsikaõpinguid on elektrikuks saamise küsimus vaid ühes-kahes lisakursuses. Elektrik, kes tahab aga füüsikuks saada, peab nullist alustama. See kallutaski kaalukaussi ja Andres tõi paberid Tartu ülikooli.

Informaatika õppimise peale pole ta kunagi mõelnud, kuigi on IT-tugi olnud nii enda kooliajal Jõgeval kui ka neli viimast aastat Puurmanni koolis füüsikat ja arvutiõpetust õpetades. «Minu jaoks on programmeerimine alati olnud natuke nüri tõlgiamet: istud ja tõlgid inimkeelset teksti arvuti keelde. Ma võin seda teha, aga parema meelega tegelen millegi muuga.»

Küll on Andresele südame lähedane hariduseteema. Kui ta 2005. aastal ülikooli astus, arvas noormees, et enne saab temast koristaja kui õpetaja. Nüüd tahab ta sellist suhtumist muuta nii teiste noorte mõtetes kui ka ühiskonnas üldiselt.

«Jah, koristaja saab rohkem palka – Soomes umbes 2000 eurot kuus. See ei ole saladus. Õpetajalt tahetakse palju ja samas midagi vastu väga ei pakuta, aga peaks,» on ta kindel. Muidugi olevat õpe-

tajaamet väga vastuoluline.

Ühelt poolt on tegu peaaegu konveiertootmisega: igal aastal tulevad samade probleemidega uued näod, kellele õpetad samu asju, mida eelmistele. Teisalt näed laste arengut ja huvi, mis on õpetajale ülim kiitus. «Natuke väsitav ja tihti tänamatu on see amet praegu. Seda enam müts maha kõigi tublide õpside ees!»

KESKUS KOOLIVANKRI EES

Nüüd proovibki ta Ahhaa keskus toimetades õpetajate tööd lihtsamaks muuta. Keskuses leiduv tuleb Andrese sõnul koolivankri ette rakendada ja pakkuda õpetajatele võimalust oma tunde võimalikult mugavalt ka Ahhaa-s anda.

«Tuleb meie praktilised kogemused kokku koguda, töötada välja metoodilised materjalid – põhimõtteliselt teha valmis kasulik ja praktiline õpetajaraamat või et nende raamatutes oleks meie majas toimuva kohta vähemalt oma lõik,» loetleb Andres.

Näiteks näeks ta hea meelega, kuidas keskusesse ehitataks töötusautomaatika labor, kuhu saaks bussidega õpilasi ja õpetajaid vaatama ja toimetama tuua. Ühe keskse ja korraliku labori ülalpidamine on mehe hinnangul tunduvalt odavam ja mõttekam kui rajada neid laiali üle riigi. Seda ka siis, kui kõik koolid tuleks sinna kohale sõidutada.

«Aga selleks, et kõik saaks nii toimida, on vaja ka võimukantsides asja mõttekust selgitada. Rahastuskeeme peaks muutma nii, et inimesed ei peaks enam oma raha eest siia sõitma, vaid neil oleks selleks vajalikud võimalused riigi poolt olemas.»

Esimene Andrese töökuu Ahhaa-s ongi nüüdseks möödunud läbirääkimisi pidades. Intervjuu

ajal tähendab ta muiates, et see ongi tal vist esimene kord rahulikult kabinetis laua taga olla, sest kogu aeg on kellelgi kusagil mujal kas mure või mõni vahva idee, mida kuulata ja vaadata.

«Jumal tänatud, et ma ei pea suurt juhti mängima ja pehmes toolis elu nautima!» ohkab mees kergendatult. Ega Andres Ahhaa juhatusse kõrge positsiooni nautimiseks tööle ei läinud. Teda innustasid ettepaneku vastuvõtmisel just mõtted panna asjad liikuma ja näha, et kolleegid teevad oma tööd särava silmis.

Juba praegu on ekspositsioonimeistritega mitmed ideed läbi arutatud. Pikemas perspektiivis tahab keskus vähem võõraid rändnäitusi sisse osta või ideaalis sisseostmisest üldse loobuda. Mõte on hakata hoopis ise teemanäitusi, mida maailmas näidata, kokku panna. Majas näitusepinda jagub ja nüüd ootab see täitmist.

AHHA A ISETEGEMISRÕÕM

«Teaduskeskused on üldiselt sellised sunnikud, et käivad, vaatavad ja kopeerivad üksteist kogu aeg. Mina püüan minna mööda seda rada, et vähem kopeerida ja teha rohkem ise – las siis teised kopeerivad meie pealt!» loodab Andres juba lähinäitustel välja panna mõned kohalikud uued ja huvitavad eksponaadid.

Uus töö on aga mehe senised tegevused tagaplaanile lükanud. Lõpparve tuli teha õpetajatööga Puurmanni gümnaasiumis, teadustegemistega nanotehnoloogiarenduskeskuses, samuti rahvusringhäälingus teadusminutite toimetamise ja raadiosaate juhtimisega. Enam pole Andresel aega ka mullu Euroopa parimaks haridussaatteks nimetatud «Rakett 69» toimetamiseks ega veel

paljudeks teisteks projektideks, mille eestvedaja ta olnud on.

«Praegu olen jah kõik teised ametid maha pannud. Teised füüsid, kellega koos 2007. aastal osaühingu Teadusmosaiik rajasime, ei ole selle üle väga õnnelikud, aga paratamatult annab Ahhaa keskus mulle nii palju tegemist, et muuks enam aega pole,» nendib mees.

Samas tegeleb ta ikka edasi täpselt sama asjaga, millega varem: teaduse populariseerimisega. Ka «Rakett 69» tegemistel saab ta endiselt silma peal hoida, sest telesaadet filmitakse ka uuel hooajal just Tartus Ahhaa teaduskeskuses.

Samuti püüab ta senisest enam elavdada keskuse koostööd Tartu ülikooliga. Ametlikes dokumentides ja väljautlemistes on näiteks Ahhaa ning TÜ loodus- ja tehnoloogiateaduskonna tegemised omavahel tihedalt seotud. Andres loodab nüüd omavahel ka eri majade inimesed näost-näkku kokku viia.

«Teaduskeskus toimib siis hästi, kui sellel on reaalne kokupuude teadlaste endi ja nende tööga,» leiab mees. Teaduse hoiab tugevana just see, kui teatakse, millega keegi hetkel tegeleb ja kas-kuidas saaks üksteist ka aidata, et kiiremini või efektiivsemalt tulemuseni jõuda.

1. septembril 15-aastaseks saanud Ahhaa keskusesse oodatakse ka teisi teadushuvilisi, kes tahaks teaduse populariseerimise vallas kaasa lüüa. «Hullude ideede ja kerge teaduskiiksuga inimesed on meie juurde alati oodatud. Septembris seda enam, et sünnipäeva puhul alandame kolm nädalat esmaspäevast reedeni kõigi pilettite hinda poole võrra,» pilgutab Andres kavalalt silma. ☺

TUNDEREIS OOKEANI TAHA

Tänavu maikuus tuuritas ülikooli akadeemiline naiskoor Kanadas ning andis seal kahe nädala jooksul kuus edukat kontserti. Muljeid põnevast ja emotsioonidest tulvil reisist jagavad kooriliikmed Anne Haller ja Pille Säälük.

Anne Haller

naiskoori laulja alates aastast 2011, TÜ personaliosakonna jurist

Ma olen täiesti veendunud, et kui ma poleks aasta tagasi ülikooli akadeemilisse naiskoori laulma läinud, poleks mul elu sees sellist Kanada reisi olnud nagu nüüd. Mitte sellepärast, et ma muidu poleks kunagi Kanadasse sattunud. Äkki ikka oleks. Vaid sellepärast, et sellisel reisel osalemiseks on vaja laulda naiskooris ja veel parem kui Eesti parimas naiskooris. Parimas nii taseme (no me oleme ikkagi laulmises naiskooride arvestuses valitsevad Eesti meistrid) kui ka seltskonna poolest.

Kõrvalseisjate pilkude püüdmisega alustasime kohe reisi alguses. Kuna naiskooril on traditsioon, et kõik sünnipäevalapsed saavad koorilt sooviloo, ja Pillel oli just meie ärasõidupäeval sünnipäev, lõime juba Tallinna lennujaamas laulu lahti. Pärast seda panime oma laulunokad reisi kõige pikemaks, kokku 31 tundi kestnud päevaks kinni ja tegime nad uuesti lahti alles Kanada Ontario provintsi vanimas veinistanduses, mis asub nimelt Bordeaux'ga samal laiuskraadil ning kus tehakse samuti veine, mis on *icewine*'ide seas ühed maailma hinnatumad.

Sealt edasi läks sõit läbi Niagara on the Lake'i – imearmas väike

linnake! – Niagara kose juurde. Ilmselt arvas enamik meid koju ootama jäänutest, et sellest saab meie reisi kõrgpunkt, aga võta näpust! Vähemalt minu ja ma usun, et ka teiste jaoks jäi Niagara kose oma silmaga nägemine reisielamuste esikümnes viimasele kohale. Järgmiste päevade sündmused panid sellele maailmakuulsale kosele pika puuga ära.

Esimese kontserdi andsime Torontos eestlaste vanadekodus Ehatare. Seda elamust ei olegi vist võimalik sõnadesse panna. Laulda neile, kes on pidanud oma kodumaa maha jätma ja seda ilmselt enam kunagi ei näe, imevaikselt: «Su rüppe heidan unele, mu püha Eestimaa» – see on liigutav. Pärast põhikontserti läksime korra veel Ehatare neljandale korrusele, kus elavad need, kes enam ilma abita hakkama ei saa, et laulda neile Miina Härma «Ei saa mitte vaiki olla». Ja kui siis üks üle 90-aastane Eesti proua meile kohe esimestest nootidest selgelt ja kõlavalt oma häälerühma partiid kaasa laulis, hakkas dirigendil ja tema järel vist kõigil tüdrukutel pisar mööda põske jooksuma. See oli lihtsalt nii ilus.

Ma ei hakka pikemalt rääki-

ma ülejäänud reisi esikümnesse läinud sündmustest ehk sellest, kuidas Toronto järgnevate päevade jooksul ennast oma vaiksete ja koduste tänavate ja parkidega ning õdusate kohvikutega meie südamesse istutas, kuidas meil Toronto Eesti Majas kontsertetenduse «Kallis kul'la mu sõsarõni» esitamine läks või kuidas meie dirigendi Triinu ja II aldi ühe alustala Svea emadepäevale langenud sünnipäevade tähistamiseks korraldatud üllatuspidu oleks äärepealt nurjunud.

Meie Torontos viibimise n-õ esimese etapi rosinaks oli minu jaoks hoopis kontsert Trinity St. Pauli kirikus. Minu jaoks toimus selle kontserdi ajal laval ja tegelikult kogu saalis midagi täiesti erilist. Jalad hakkasid värisema ja vahepeal tundus, et dirigent, koor ja publik kõik kokku ongi üks, ongi muusika. Publik, kellest valdav osa oli meid Torontos ülisõbralikult ja väga soojalt vastu võtnud väliseestlased, tundus lausa meiega ühes rütmis hingavat, sest nii sügavalt oli tunda, kuidas nad meie laulmisele kaasa elasid ja mõtlesid. Selline tunne ongi vist põhjus, mille nimel koorides üldse lauldakse.

Pille Säälük

naiskoori laulja alates aastast 2003, TÜ biomeditsiini instituudi teadur

Kanada pealinna Ottawas se Podiumi-nimelisele koorifestivalile sõidutas meid kuldkollane koolibuss.

Kuna ilm oli muutunud ootamatult suviseks ja buss oli konditsioneerita, tõmbasime aknad lahti. Tuules lendlevad pikad juuksed muutusid pikapeale tüütuks, seega oli buss peaaegu kohe patse punuvaid naisi täis. Meiega sõitsid kaasa professionaalseteks muusikuteks pürgivad kohalikud noored eestlased Riho-Esko Maimets ja Kristiina Agur, et puhtalt heast tahtest meie reisi õnnestumisele kaasa lüüa. Võimalik, et Riho-Eskot kütkestas siiski veel midagi.

Vahetult pärast Ottawasse jõudmist võõrustas meid Eesti saatkond Kanadas. Meie tervitasime hubases saatkonnakorteris kohalikke diplomaate lauluga ja nemad meid jällegi võileibadega. Järgmisel päeval esinesime festivali raames kirikukontserdil koos ühe Kanada kohaliku kooriga. Festivali võistlusprogrammis me ei osalenud, astusime üles lihtsalt

külalistena. Kontserti kuulasid teiste hulgas taas mitmed eestlased, kes meid pärast laulmist keha kinnitama ja tutvusi sõlmima viisid. Nagu Kanadas tavaks, ei kulunud taas minutitki eestlaslikule vaikivale hoovõtule, kohe hakati rõõmsalt tutvuma.

Järgmisel päeval külastasime Ottawa parlamendihoonet, kus meile osutas au ja tutvustas maja ema poolt Eesti juurtega parlamendisaadik Peter van Loan. Muu hulgas saime teada, et eestlased kuuluvad Kanadas ühe protsendi kõige edukamate kodanike hulka. Oli huvitav hommikupoolik ülikenas hoones eelneva ülipõhjaliku turvakontrolliga! Õnneks said taskunugade kaasaskandjad oma väitsad pärast tagasi ja kuna helihark lubati siiski majja, proovisime ka paari ruumi akustikat. Parlamendiliikmele ei julgenud keegi valesid noote laulda ja esinimine kukkus selles palees päris kenasti välja. Öhtupoole korraldas meie koor festivalil töötoa Eesti koorimuu-sika huvilistele ning see tundus osalejatele päris huvitav olevat.

Ottawa aeg sai läbi ja tagasiteel Torontosse külastasime meie reisi kohaliku mänedžeri Andrese

peret Toronto külje all. Umbes sajandat korda pidime tõdema, et kanadalaste külalislahkus on piiritu ning reisi meeldejäävate hetkede ritta lisandus veel üks äraütlemata südamlük õhtu.

Sellega polnud veel emotsionaalsed katsumused lõppenud, sest pikale reisile pani mõttelise punkti pühapäev kohalike eestlaste suvituskohas Seedriorus. Tegu on 1950. aastatel soetatud maatükiga, kuhu Toronto kandi eestlased on suvilaid ehitanud ja kus toimuvad regulaarsed eestlaste kokkusaamised, näiteks jõulude ja jaanipäeva ajal. Tulu aitab teenida sealsamas toimiv lastelaagrikeskus. Kuuekümnendatel olnud Seedriorus kultuuritegevus päris vilgas, lavastati teatrietendusi eesotsas kunagiste Estonia töölisteatri näitlejatega. Praegu mäletavad seal neid aegu Vana-Kreeka näoga väliteatri varemed. Ka on Seedriorus kaks mälestusmärki Eesti vastupanuvõitluses langenutele. Öhtul andsime Seedrioru laagrikeskuses kontserdi, kus oli jälle kohal igas vanuses eestlasi, ning päev lõppes hooga simmaniga. Oli taas selgelt tunda, et meid oodati väga ja meie sealolekut nauditi. See oli tõdemus, mis võttis juba enne lahkumist silmad veele.

Reisi viimase päeva õhtu veetsime Tartu College'is koos meie sealoleku jooksul sujuvalt moodustunud fännklubiga. Kuna oli Kanada rahvuspäha, lõppes see õhtuse ilutulestiku imetlemise ja spontaanse laulmisega maja 18. korruse katusel.

Kanada reis oli erakordne tunderetk ja seda just tänu kohatud inimestele. Suur tänu teile sinna teisele poole Atlandit, Kanada eestlased! Meil oli teie seltsis ülivägatore!

Foto: 2x Peeter Poldre

«Gaudeamus» tee tudengipidulikuks akadeemiliseks

Tartu ülikooli pidulikemate sündmuste lõpus kõlavat üliõpilashümni «Gaudeamus» peeti selle ligi 300-aastase ajaloo algusaegadel Euroopas joogilauluks, mis enne trükikõlblikuks kohendamist sisaldas ohtralt pilkeid ja roppe sõnu.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

19. sajandi teisel poolel akadeemilise kogukonna hümniks kujunenud «Gaudeamus» arvatakse olevat vanim tudengilaul. Selle kaasaegsed sõnad lõi 1781. aastal Halle ülikoolis teoloogiat õppinud literaat Christian Wilhelm Kindleben (1748–1785). Tekst ilmus samal aastal esimeses Saksamaal trükitud tudengilaulikus. Esmakordselt olid laulu sõnad ilmunud juba 1730. aastal.

ALGED PÄRINEVAD

13. SAJANDIST

«Gaudeamus» täpne helilooja on teadmata. Viisi on laul saanud

saksa laulult «Brüder, laßt uns lustig sein», mille sõnad on Leipzigi tudengilt, hilisemalt lüürikult Johann Christian Güntherilt (1695–1723) aastast 1717 (1718). Selle viisi järgi hakatigi «Gaudeamust» laulma ning sellest ajast on nad lahutamatuks seotud. 18. sajandi lõpul lauldi seda juba Kindlebeni poolt trükikõlblikeks kohendatud sõnadega.

Enne töötlust sisaldas tudengite suulisse laulupärandsisse kuulunud laul rohkesti roppe sõnu ja pilkeid. 19. sajandi saksa kultuuriruumis populaarseks kujunenud «Gaudeamusest» sai enesestmõistetav tudengilaulikute koostisosa. 1888 kinnitati «Gaudeamus» Bologna ülikooli 800 aasta juubeli puhul koguni

tudengihümniks, mida lauldi ametlikel puhkudel ja lauldakse praeguni.

Laulu esimesed tekstikatked arvatakse aga pärit olevat koguni 1287. aastal ilmunud ladinakeelsest käsikirjast. Pealkiri «De brevitate vitae» («Elu lühidusest») viitab Rooma kirjaniku Lucius Annaeus Seneca traktaadi pealkirjale.

Ajaloolane Hillar Palamets on kirjutanud raamatus «O alte Burschenherrlichkeit... Üliõpilaste elust ja oldest Keiserlikus Tartu Ülikoolis 1802–1917», et Lääne-Euroopas on «Gaudeamust» peetud ka leinalauluks, mille sõnad meenutavad elu lühidust ja meie hulgast lahkunuid. Selle kinnituseks toob ta katkendi prantsuse kirjaniku Jules Verne'i

S
A

1. Gau-de-a - mus i - gi-tur, iu - ve-nes dum su - mus;
2. Vi - vat A - ca - de - mi-a, vi - vant pro - fes - so - res,
3. Vi - vat et Res - pub - li - ca, et qui il - lam re - git,

T
B

Ringite joogilaulust s hümniks

romaanist «Draama Liivimaal» (eesti keeles 1937 ja 1994). Üks episood toimub Tartu ülikooli aulas, kus kirjaniku fantaasia järgi pidasid saksa tudengid banketti: «Vaheajal suurenes müra pidusaa- lis, kuuludus hüüdeid ja klaaside kõ- linat, oli selgesti kuulda, kui karjuti «hoch!». Siis kostis korraga laul, mida lauldakse kõigis saksa üli- koolides: «Gaudeamus igitur...». Peab tähendama, et selle laulu sõnad pole sugugi rõõmustavad ja kõlbaksid väga hästi matuselau- luku.»

ÕPPIGE SÕNU, LAULGE KAASA

Varem põhiliselt joogilauluna tuntud «Gaudeamus» levis Sak- samaalt teistesegi ülikoolidesse. 1819–1822 Tartus usuteadust õppinud pastor Alexander Hörschelmann on mälestustes meenutanud, kuidas professorite austamisavalduseks korraldatud törvikrongkäigus neile kolme-

kordselt *vivat*-hüüdeid hõigati ja «Gaudeamus» lauldi. Korpo- ratsioonides ja seltsides oli ja on siiani laulul oma koht. Tartu ülikoolis 1926–1937 õigustea- dust õppinud naisüliõpilane mee- nutab raamatus «Kuue samba kutse. Naisena ülikoolis», kuidas volbriööd vastu 1. maid oodati. Siis tervitati rongkäigus raekoja ees linnajuhte salmiga «Vivat et res publica...» ja peahoone ees ülikooli juhtkonda «Vivat academia...».

Kooride repertuaari ilmus «Gaudeamus» 20. sajandi algul. Tartu akadeemilise meeskoori (TAM) dirigent Alo Ritsing ütles, et esimest korda esitas TAM selle laulu 19. aprillil 1914 Estonias iseseisval kontserdil Eesti rahva muuseumi peol.

Tartu ülikooli aulas laulis meeskoor «Gaudeamus» alles 1935. aasta vabariigi aastapäeva aktusel, samal aastal veel Eesti ja Soome üliõpilaste aktusel, ballil

jm. Pärast 1938. aastat tekkis laulu esitamisse pikem paus. Nõukogude ajal laulis TAM koos ülikooli naiskooriga esimest kor- da «Gaudeamus» ühel arstide konverentsil aulas 1955. aastal.

Praegusajal ei kujutata «Gaudeamuseta» ette ühtki ülikooli pidulikku sündmust. Avaaktusel, aastapäevadel ja teistel pidulikel puhkudel esitab «Gaudeamuse» Tartu akadeemi- line meeskoor, TÜ akadeemi- line naiskoor, TÜ kammerkoor või mõni teine koor. Suurem osa saalis viibijaist laulab kaasa.

Vaike Uibopuu, kes oli kaua aastaid naiskoori ja kammer- koori dirigent, ütles, et kurb on vaadata, kui mõni ei tee suudki lahti. «Seda laulu peaks oskama kõik, kes on ülikoolis käinud ning kaasa laulma eesotsas rektoriga.»

Kaasa laulda on olnud või- malik ka Baltimaade üliõpilaste laulu- ja tantsupidudel, millega tehti algust Tartus 1956. aastal.

post iu - cun - dam iu - ven - tu - tem, post mo - les - tam se - nec - tu - tem
vi - vat mem - brum quod - li - bet, vi - vant mem - bra quae - li - bet
vi - vat nos - tra ci - vi - tas, mae - ce - na - tum ca - ri - tas

Praegu tuntakse tudengite laulu- pidu Gaudeamusena, nimi saadi selleltsamalt laulult kolmandal ühispeol 1967. aastal.

TÜ akadeemilise naiskoori endine laulja Mall Johanson on meenutanud esimest laulupidu: «Minu mäletamist mööda oli see esimene tõrvikrongkäik noil aegadel, /.../oli lõpmata uhke selles tulukestejões Riia mäest alla liikuda ja läbi linna Toomeorgu sammuda, tervitada ülikooli «Gaudeamusega», mis meil sellal veel iseenesestmõistetav laul polnud». Ühendkooride repertuaari oli suudetud laul siiski võtta juba esimesel laulupeol.

Tartu akadeemilise meeskoori 1955. aasta 17. juuli koosoleku protokollis on kantud dirigent Richard Ritsingu mõte, et tuleval suvel tuleks kutsuda üliõpilaskoorid Tartusse üliõpilaslauupeole ning ära õppida üliõpilashümn «Gaudeamus». Tollal ei pääsenud muidugi ka selliste laulude, nagu Vano Muradeli «Rahvusvahelise üliõpilasliidu hümn», Sergei Tulikovi «Nõukogude noorsoo marss» ja teiste nõukogude autorite teoste esitamisest.

Mall Johanson mäletamist mööda kõlas «Gaudeamus» siis suurelt lavalt üle mitme aja

TÜ akadeemiline naiskoor

Foto: Andres Tennus

esmakordselt. «Meie suhtusime sellesse kui üliõpilaste hümn.» Kauaaegne ülikooli naiskoori, praegune vilistlaskoori laulja Leeni Uba ütles, et üliõpilashümnina laulsid nad ikka ainult kolme salmi. «Ladina keeletundidest olid tuttavad teisedki salmid, aga neid laulsid peamiselt meeskoorid, ka kooride ühistel koosviibimistel.»

ESITATAKSE PIDULIKEL SÜNDMUSEIL

Vabaõhuüritustest seostub «Gaudeamus» Leeni Ubale alati kooritekliga. Ta märkis, et valge üliõpilaste üldmüts (praegune TÜ tekkel) võeti Põhja- maade üliõpilaskooride eeskujul ja ülikooli kunagise teadussekre-

täri, koori kauaaegse laulja Irene Maarooši targal eestvedamisel naiskoori vormimütsiks ajal, kui korporatsioonid ja nende teklid olid keelatud. «Lauldes vana üliõpilaslaulu «Gaudeamus» ja kandes valget üliõpilaskooride mütsi, tundus, et seisan sillal, kus ühelt poolt on side ammuste aegade akadeemiliste noortega, teiselt poolt tunnetasin ühtsust Euroopa ülikoolidega nende kooride kaudu, kes ikka aeg-ajalt Tartusse pääsesid ja kellega koos sai «Gaudeamust» lauldud.»

«Gaudeamus» ilmestab paljude Euroopa ülikoolide, sh Bolognas akadeemilisi sündmusi. Läti ülikooli uus akadeemiline aasta algab nn Aristotelese

nos ha - be - bit hu - mus, nos ha - be - bit hu - mus!
sem - per sint in flo - re, sem - per sint in flo - re.
quae nos hic pro - te - git, quae nos hic pro - te - git!

pidustustega Riia vanalinnas, kus «Gaudeamus» laulmine on väga populaarne. Laulu tuntakse ja lauldakse Leedus, Venemaal, Poolas jm. Soomes on aga laul eriti tuntud gümnaasiumi lõpetamisel.

Turu ülikoolis näiteks ei ole «Gaudeamus» ilmtingimata tihedalt seotud kõigi pidulike sündmustega, välja arvatud doktorite promoveerimise tsereemonia, kust see laul ei puudu. Populaarne on laul maakondlikes üliõpilasseltsides, nagu näiteks ka Uppsalas. «Gaudeamust» lauldakse loomulikult ka Uppsala ülikoolis.

Uppsala ülikooli soome-ugri keelte professor Raimo Raag ütles, et iga pidulik õhtusöök jms algab püstitõusmise ja «Gaudeamusega».

Ei puudu «Gaudeamus» ka Tallinna ülikooli, Tallinna tehnikaulikooli, Eesti maaülikooli jt Eesti kõrgkoolide kõrghetkedest. Et tudengid aktustel kaasa laulda oskaksid, on tehnikaülikoolis püütud õpetlikul eesmärgil sõnu ekraanile projitseerida. TTÜ kultuurikeskuse tegevdirektor Olavi Pihlamägi lausus, et enne avaaktust õpetatakse tudengitele

ELU LÜHIDUSEST

Rõõmustagem niisiis, kuni oleme noored!
Pärast meeldivat noorusaega, pärast rusuvat vanadust pärib meid muld.

Kus on need, kes olid maailmas enne meid?
Minge taevaste juurde, siirduge allmaailma!
Kus nad siis on? Nad on olnud.

Meie elu on lühike, see lõpeb peagi.
Surm tuleb ruttu, haarab meid jõhkralt kaasa, mitte kellelegi ei halastata.

Elagu ülikool, elagu õppejõud!
Elagu iga (ülikooli) liige, elagu kõik (ülikooli) liikmed, õitsegu nad alati!

Elagu kõik tütarlapsed, nõtked, kaunid!
Elagu ka naised, õrnad, armsad ning ka töökad!

Elagu ka riik ja see, kes riiki juhib!
Elagu meie linn, metseenide hoolitsus, mis meid siin kaitseb!

Kadugu kurbus, kadugu vihkajad!
Kadugu saatan, kes iganes on üliõpilasvaenulik, ning ka pilkajad!

*«Gaudeamuse» tõlge,
TÜ ladina keele lektor
Kaarina Rein*

«Gaudeamust» ja tõlgitakse ladinakeelseid sõnu, samuti räägitakse traditsioonidest.

Kui «Gaudeamuse» sõnad selged pole, võiks need ära õppida, sest Tartu ülikooli selle aasta

pidulikemad hetked on veel ees. Laulgem siis kaasa sügisel ülikooli 380. aastapäeva üritustel.

*Kasutatud kirjandus vt:
www.ajakiri.ut.ee*

Tartu akadeemiline meeskoor

REKTOR VOLLI KALMU KÕNE INAUGUREERIMISEL

Foto: Andres Tennus

Volli Kalm
TÜ rektor

Austatud Eesti Vabariigi president!
Austatud peaminister ja ministrid!
Ekstsellentsid, magnifitsentsid!
Austatud ülikooli nõukogu ja senat, akadeemilise
pere liikmed!

Daamid ja härrad!

Ametivande andsin ma Tartu ülikooli 85. rektorina, ülikooli 380. aastapäeva eelõhtul. Eelnenud rektorivalimiste periood oli akadeemiliselt sisukas, toimetatud ülikoolile kohase vääriskusega ning võiks olla eeskujuks teistele valimistele. Seepärast kuuluvad täna minu tänusõnad rektori valimiskogule, neile, kes mind rektorikandidaadiks esitasid, ja loomulikult minu lugupeetud kaaskandidaatidele: professoritele Mart Ustavile ja Toivo Maimetsale. Me kõik olime ja oleme väljas oma ülikooli ja Eesti eest!

Kui ülikooli teine rektor ja hiljem viis korda selles ametis olnud professor Andreas Virginius 374 aastat tagasi oktoobris rektoriametisse astus, palus ta «et kuna amet on raske ja ära ütelda ei või, et Jumal avitaks ja kolleegid oleksid heatahtlikud ja tegudes abiks».

Sellest, kuhu ülikool jõudnud on, tuleb järeldada, et kolleegid on heatahtlikult ja tegudega abiks olnud kõigile senisele 84 rektorile. Soovin, et ülikooli edenemise nimel nii ka jääks!

Viimase sajandi jooksul on see meie *alma mater*'is alles kolmas kord, kus järgmise rektori ametisseastumisel on kohal kolm eelmist rektorit – professorid Peeter Tulviste, Jaak Aaviksoo ja Alar Karis – lisaks kohusetäitjana töötanud professor Tõnu Lehtsaar. Ning nad ei ole mitte pagenduses või teispoolsuses, nagu see eestikeelse ülikooli ajaloos uue rektori ametisseastumisel sageli on olnud. Tänu kõigile eelnevalt tehtud töö eest, on suur au, aga veelgi suurem väljakutse seda tööd sama väärilt jätkata.

Tartu ülikool on ainus eestikeelne klassikaline ülikool maailmas, kus erialade mitmekesisus, koostöö ja suhtlemine loovad unikaalse eesti keele põhineva akadeemilise keskkonna, mida sellise vaimuelu haardeulatusega kuskil mujal ei leidu. Sellest tuleb ka meie vastutus ülikooli ja rahva tänase päeva ja tuleviku ees, kuid ainult ajalugu või aastanumber 1632 ei taga kogu meie tegevuse kõrget kvaliteeti.

Maailma vanima, Bologna ülikooli 900. aastapäeval 1988. aastal allakirjutatud ülikoolide *Magna Charta* ütleb: «Ülikoolid kannavad edasi kultuuri uurimistöö ja õpetamise kaudu». Ka meie rahvusülikooli esimene kohus on teaduslikule maailmakäsitlusele tuginedes, moe, päevapoliitika ja huvirühmade mõjutusteta arendada teadusi ja kultuuri ning pakkuda kõrgeimal tasemel õpet rahva hüvanguks.

Seepärast eeldan ma rektorina, et meie kõigi

esimeseks püüdluseks siin ülikoolis ja väljaspoolgi peab olema tõusta kõrgemale isiklikest hetkehviidest ja ambitsioonidest, et ülikool saaks oma kohust täita parimal viisil.

Viidatud *Margna Charta* ütleb veel, et «ülikooli põhiväärtuseks on vabadus – vabadus õpetada ja õppida, vabadus tegelda teadustega».

Oleme ülikoolis oma vabadustest teadlikud ja püüame vastutust hoida vabadusega tasakaalus. Aga aeg-ajalt on meil kasulik endalt küsida, kas meie iseotsustamise vabadus on tasakaalus meie partnerite, näiteks ühiskonna vabadusega küsida, mida me neile neilt saadud toetuse, nii moraalse kui ka materiaalse, raha kui soovite, eest vastu anname.

On palju asju, mida ühiskond meilt ootab ja oskab ka tellida, näiteks koolitatud juriste ja hambaarste või geeni- ja infotehnoloogiauringuid. Tellitud tööde tegemine on olemuselt lihtne: tellija teab mida ta tahab ja ülikoolis on inimesed, kes leiavad lahendused.

Aga ülikool teeks andestamatu vea, kui ta muganduks ainult homme kasutatava teadmise õpetamisele või viljelemisele, sest me teame, et tihti on fundamentaalselt uute võimaluste või lahendusteni jõutud mitte tellimusi täites, vaid uudishimust juhitud uurimistöö vastu.

Näitena ajaloost. President Roosevelti nõunike kogu, prognoosides enne II maailmasõda tehnoloogia arengut 30 aastaks ette, ehk siis umbes 1970. aastaks, ei osanud ette näha tuumaenergeetika, laseri, arvuti, antibiootikumide, reaktiivmootori ja radari kasutuselevõttu, nagu see tegelikult juhtus.

Moraal seisneb selles, et tihti oodatakse teaduselt probleemide lahendamist, kuid unustatakse täiesti uute võimaluste loomine.

Hariduse, teaduse ja kultuuri akadeemilise kodu korrashoidmise kõrval on ülikooli kohus seista ka võimekate, arenemissooviga tudengite eest.

Rahvusliku ärkamise aja ja emakeelse ülikooli kaudu on meie *alma mater*'i või temaga sümpatiseerivate inimeste toel siin hariduse omandanud Eesti vaimu ja kultuuri kandjad. Me teame, et meie vilistlased on elus edukad ja hästi edasi jõudnud, aga me ei tea praegu veel, kui palju tulevase teaduse ja kultuuri tipptegijaid tuleb tänaste või homsete tudengite hulgast. Võimalik majanduslik kitsikus ei tohiks saada määravaks õpingute sisu, taseme ja koha üle otsustamisel või üleüldse hariduse omandamisel.

Asjad ja olud muutuvad siis, kui me selleks ise

Tartu ülikooli rektori palk on piisav, et mul on oma poja edasiõpingute kõrvalt võimalik ülikooli hea tahte fondi kaudu, võrdselt riigi vajaduspõhise toetusega, toetada ühe õpetajakoolituse üliõpilase haridusteed rektori ametiaja jooksul.

midagi teeme. Tartu ülikooli rektori palk on piisav, et mul on oma poja edasiõpingute kõrvalt võimalik ülikooli hea tahte fondi kaudu, võrdselt riigi vajaduspõhise toetusega, toetada ühe õpetajakoolituse üliõpilase haridusteed rektori ametiaja jooksul. Olles nii otsustanud, luban toimida solidaarselt ka juhul, kui riik peaks leidma võimaluse vajaduspõhist oppetoetust edaspidi suurendada.

Ja siinkohal, kuid mitte ainult, eeldan ka ühiskonna ja riigi vastutust oma rahvusülikooli ees! Kui haridus on prioriteet, nagu ütleb riiklik arengukava, siis lahendamise ka probleemid ja eraldagem sellele vastavad vahendid.

Ainult võrdsuse tagamisele keskendudes ei tule keskmisest kõrgemaid tippe – see kehtib ühevõrra nii ülikoolide, õppejõudude kui ka üliõpilaste kohta.

Loomulikult saame me aru, et teistelt panustamise nõudmine eeldab ise oma kodutöö tegemist! Ma julgen lubada, et ülikool saab oma kodutööga hakkama!

Usun ülikooli nõukogu, senati, valitsuse ja kogu akadeemilise pere konstruktiivsesse koostöösse parima hariduse ja teaduse nimel ning soovin meile kõigile selleks edu!

Lõpetan isikliku kommentaariga. Tänan oma ema ja isa vaba, kuid hariduslembese keskkonna eest, milles kasvasin, ning loomulikult oma lähedasi, kes on mind teel rektoriametisse igati toetanud.

Aitäh! *Vivat, crescat, floreat Universitas Tartuensis!*

Tartu ülikooli aulas 31. augustil 2012

VÄÄRT TEADMISED HEA HINNAGA!

Septembris pakub Tartu Ülikooli Kirjastus teadmisi eriti hea hinnaga – valik raamatuid kuni 50 % soodsamalt.

Soodushinnad kehtivad vaid kohapealt ostes (Tiigi 78, Tartu).
Vaata pakkumisi www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

IN MEMORIAM

Ivar Puura

23.04.1961–20.07.2012

20. juulil lahkus meie seast geoloog ja teaduse populariseerija Ivar Puura.

Ivar sündis 23. aprillil 1961. aastal Rakveres.

Ta lõpetas Tartu ülikooli geoloogia erialal 1983. aastal. Juba andeka noore tudengina huvitus ta paleontoloogiast, võttes osa paljudest geoloogilistest väljasõidudest ja välitöödest.

Pärast ülikooli lõpetamist töötas Ivar 1992. aastani Eesti teaduste akadeemia geoloogia instituudis teadurina. 1993. aastal siirdus ta Uppsala ülikooli, kus 1996. aastal kaitses doktorikraadi ajaloolises geoloogias ja paleontoloogias.

Eestisse naastes jätkas ta teadustööd Tartu ülikoolis, keskendudes käsijalgsete süstemaatika ja biomineralisatsiooni (loomade mineraalse skeleti) uuringutele.

Erakordselt mitmekesise ja laia silmaringiga loodusteadlasena jätkus Ivarit kõikjale.

Ta oli Eesti looduseuurijate seltsi teoreetilise bioloogia sekti esimees, üks iga-aastase teorbio kevadkooli vedajaid ning artiklikogumike toimetajaid.

Tema kaasabil puhuti elu sisse ELUS-i geoloogiasektsioonile ning käivitati geoloogia sügis-

koolid.

Tema lennukad ideed ja põnevad populaarteaduslikud artiklid geoloogiast ja bioloogiast ning nende piiri peale jäävast paleontoloogiast innustasid paljusid tudengeid ning noori kolleege teadusega tegelema.

Ivari ühiskondlikult tundlik närv sundis teda tegutsema kohe, kui kusagil ilmnes meie väikese rahva ja keskkonna iseolemisele ohtu kujutavaid kitsaskohti.

Loodusharidus, teaduskommunikatsioon, mitmed populariseerivad ja muud tema algatatud projektid TÜ loodusmuuseumis ning mujalgi olid kantud ühest juhtmõttest: et meie rahva jaoks olulisi otsuseid ei tehtaks loodus-teadusliku informatsioonita.

Alates Tartu ülikooli loodusmuuseumi taaskäivitamisest 2005. aastal oli muuseumi hea käekäik Ivari südameasjaks. Ta tegi seda tööd suure kirega ja edukalt.

Kui 2013. aastal avatakse loodusmuuseumi uus ekspositsioon ja õpikeskkond, siis on see suuresti tema teene.

Ivari eesmärk oli tuumaka loodusmuuseumi loomine, kus ta ise soovis tegeleda süstemaatika

Foto: Oive Tinn

alase teadustööga. Kahjuks ei jõudnud ta seda ära oodata, aga tema jälgedes astuvad üliõpilased, kes loodetavasti saavad selle unistuse ellu viia.

Pooleli jäid doktoritöö juhendamine, mitmete raamatute toimetamine, paljud muuseumi ja teadusprojektid. Kolleegid ja sõbrad jäävad puudust tundma erakordselt hoolivast, soojast ja südamlisest kaaslasest.

kolleegid Tartu ülikoolist

EDVITAR LEIBUR – 75

Foto: Andres Tennus

Edvitar Leibur on sündinud 4. septembril 1937. aastal Võru linnas. Ta õppis Tartu 2. keskkoolis ning lõpetas TÜ stomatoloogia osakonna 1960. aastal. Pärast lõpetamist töötas ta aasta arst-stomatoloogina Puhja haiglas, kus asendas ka jaos-

konnaarsti ja pediatrit. 1961 siirdus ta tööle Elva haiglasse, kus töötas stomatoloogia kabineti juhataja ja kirurg-stomatoloogina ning alustas kandidaaditöö jaoks kliinilise materjali kogumise ja laboriuuringutega. 1968–1970 töötas Leibur Baranasi Hindu ülikoolis, jätkates alustatud teadustööd ja omandades kogemusi kirurgina. 1973 kaitses ta meditsiiniteaduste kandidaadi kraadi Riia meditsiini instituudis ja 1975 asus tööle TRÜ arstiteaduskonna stomatoloogia osakonnas.

1987. aastal kaitses Leibur meditsiiniteaduste doktorikraadi Leningradi I meditsiini instituudis, seejärel valiti ta 1988. aastal professoriks. Leibur oli arstiteaduskonna teadusprodekaan (1987–1991) ja õppeprodekaan (1992–1994), TÜ stomatoloogia kliiniku juhataja (1992–2003). Kõigil ametkohtadel on ta töötanud suure pühendu-

misega, mille tõestuseks on rohked autasud. Ta on olnud ühe magistri-töö ja nelja doktoridissertatsiooni juhendaja, praegu on juhendamisel üks doktorant. Tal on ilmunud üle 160 trükise, neist ETIS-e klassifikaatoris 56 teadusartiklit.

Professor Leibur on aktiivselt osalenud paljude organisatsioonide tegevuses, teda on kutsutud loenguid pidama mitmetesse välisülikoolidesse ning ta on olnud mitmete ajakirjade toimetuse kolleegiumide liige. Leibur on olnud tunnustatud suu- ja näolõualuukirurg ning oma eriala aktiivne arendaja, olles aastaid sotsiaalministeeriumi suu- ja näolõualuukirurgia eriala komisjoni liige.

Õnnitleme ja soovime tegusaid aastaid.

kolleegid TÜ stomatoloogia kliinikust

HANNES TAMMET – 75

Foto: erakogu

5. augustil sai 75-aastaseks emeriitprofessor vanemteadur Hannes Tammet.

Tammet on rahvusvaheliselt tunnustatud teadlane atmosfääri- ja elektri valdkonnas, kus tema

peamine huvi on olnud ilusa ilma elektri, eriti aga aeroioonide mitmekülgne uurimine. Ta on esinenud paljudel ala rahvusvahelistel konverentsidel alates 1988. aastast.

Ta on aktiivselt osalenud rahvusvahelises atmosfääri- ja elektri komisjonis, olles selle asepresident ning aastast 2003 auliige. Tuntud on tema tööd ka aerosooliteaduse valdkonnas. Tema ja õpilaste kolleegide endises TÜ keskkonnanafüüsika instituudi aroelekt-rilaboris (TÜ füüsika instituudi keskkonnanafüüsika labor) loodud aeroioonide ja aerosooliosakeste spektromeetrid on kasutusel üle maailma. Mitmed neist on ta oma käega monteerinud ja häälestanud.

2009. aastal valiti Tammet uurimuste tsükli «Atmosfääriaerosooli ja aeroioonide tekkeprotsesside ja evolutsiooni uurimine, aeroioonide liikuvusspektro-

meetria meetodite ja aparatuuri arendamine» ning panuse eest Eesti-Soome teaduskoostöö edendamisse aerosoolifüüsika alal Eesti teaduspreemia laureaadiks täppisteadustes.

Tudengite intensiivse õpetamise kõrval on ta panustanud teadusesse enam kui 300 publikatsiooniga. Soojusõpetuse ning atmosfääri- ja andmetöötuse erikursuste õpetamise ja aspirantide-doktorantide juhendamise kõrval on ta alati tegelenud noorimate füüsikatudengitele teaduse alustõdede selgitamisega. Tammeti metroloogiaõpik on füüsika praktikumis siiani tähtsal kohal.

Soovime kolleegile tugevat tervist ja jaksu teaduspõllu harimisel.

kolleegid füüsika instituudi atmosfääri- ja keskkonnanafüüsika laboritest

ARNOLD ROSENAL – 75

Foto: erakogu

29. augustil tähistas oma 75. sünnipäeva TÜ füüsika instituudi kiletehnoloogia labori vanemteadur Arnold Rosental. Ta on sündinud Leningradis ning on lõpetanud 1956. aastal Tartu 1. keskkooli. Tema teadlaseteed algas 1961. aastal toleaegses Eesti NSV teaduste akadeemia füüsika ja astronoomia instituudis. Samas

instituudis, mis on vahepeal mitu korda nime vahetanud, töötab ta tänaseni. Ta on uurinud ruumlaengu poolt mõjutatud laengukandjate liikumist dielektrikes, töötanud välja pooljuhtlasereid ja gaasisensoreid ning arendanud aatomkihtsadestamise tehnoloogiat ja materjalide sünteesiprotsesside uurimise meetodeid. 1974. aastal kaitses Arnold Rosental füüsikamatemaatikakandidaadi kraadi.

Arnold Rosental oli üks vabariikliku heterosiiirete programmi käivitajatest aastatel 1974–1975. Selle programmi raames juurutati Eestis mitmeid uudseid materjaliuuringute ja -töötlemise meetodeid. 1980–1989 oli ta heterosiiirete programmi teadussekretär. 1982. aastast on Arnold Rosental Eesti NSV riikliku teaduspreemia laureaat.

Hiljem on juubilar olnud pikka aega füüsika instituudi kiletehnoloogia töörühma juht, Euroopa Liidu teadustippkeskuse projektijuht (2000–2003), siht-

teema juht (2002–2006), Eesti nanotehnoloogiate arenduskeskuse projektijuht (2005–2008) ning teaduskompetentsi nõukogu ekspert (2004–2008).

Ta on korraldanud Tartus mitmeid rahvusvahelisi seminare, sümposioone ja konverentse, lugenud loenguid füüsika eriala üliõpilastele ning juhendanud kraadiõppureid. Tema viimase paari aastakümne teadusuuringutest tuleks eelkõige esile tõsta uudse optilise meetodi väljatöötamist ja rakendamist materjalide sünteesi jälgimiseks vähem kui ühe aatomkihi tasemel ning gaasisensorite valmistamise tehnoloogiate arendamist. Oma töökaaslastele on Arnold Rosental aga eelkõige kõikidesse probleemidesse piasjadeni süvenev ning väga südamlilik ja abivalmis kolleeg.

Soovime talle õnne, tervist ja jõudu, et sama edukalt jätkata!

töökaaslased füüsika instituudi kiletehnoloogia laborist

LEILI KOSTABI – 70

Foto: erakogu

Tundub uskumatu, kuid tänava 5. augustil jõudis germaani, romaani

ja slaavi filoloogia instituudi alati energiline ja särav inglise keele foneetika ja fonoloogia lektor Leili Kostabi oma seitsmekümnenda sünnipäevani.

Leili Kostabi leidis inglise keele õpetaja kutsumuse juba enne ülikooli tulekut Vasalemma keskkoolis õpetades. Tartu ülikooli lõpetas ta *cum laude* 1966. aastal ja on 1967. aastast alates töötanud TÜ inglise filoloogia osakonnas. 45 tööaasta jooksul on tema juhendamisel omandanud inglise keele hääduse peensusi üle tuhande tudengi. Mrs Tabby White ja Lady Bracknelli väljendusriikaste hääle meenutamine toob naerutuse näole mitme põlvkonna inglise filoloogidele, kes ka sule-

tuse tingimustes õppisid inglise keelt rääkima elava keelena.

Kuna nõukogude ajal polnud võimalik Tartus inglise filoloogias teaduskraadi omandada, alustas Leili Kostabi kandidaaditöö kirjutamist Leningradi ülikooli juures. Aastatepikkune uurimistöö inglise monoftongide õpetamisest eestlastele sai kaitsitud teadusmagistritööna taasiseiseisvunud Eesti vabariigis 1993. aastal. Leili Kostabi töö õppejõuna ja publikatsioonid (lisaks teadusartiklitele ka õppemetoodilised vahendid, näiteks raamat «Pronunciation Practice») on olnud seotud põhiliselt inglise keele foneetika ja fonoloogia ning inglise keele variantidega, kuid

ta on õpetanud ka mitteverbaalsed kommunikatsiooni ja olnud juriidilise inglise keele õpiku kaasautor.

Eraldi esiletõstmist väärib Leili Kostabi pikaajaline viljakas tegevus õpetajakoolituses, nii õppejõu kui ka juhendajana. Peale eesti ja inglise kontrastiivse foneetika õpetamise on ta pidevalt tegutsenud koolipraktika juhendajana ning tema kui ümberõppe programmi juhi käe all on sajad muude

ainete õpetajad omandanud inglise keele õpetaja kutse.

Leili Kostabi entusiasm, armastus oma aine vastu ja suutlikkus ennast pidevalt täiendada innustab tudengeid jätkuvalt. Kolleegid tunnevad Leilit alati naeratava, leebelt viisaka ja vastutulelikuna. Paljud meist on talle tänu võlgu kas viimasel hetkel ümber tõstetud tunniplaani või ootamatu ruumivahetuse eest. Sellised väikesed

märkamised on olulised.

Leilil on alati varuks lahke ja innustav sõna või sobival hetkel tehtud kompliment. Selline emotsionaalne intelligentus aitab pingeid maandada ja töökeskonda inimkesksena hoida. Leili energia teeb kadedaks ka aastakümneid nooremaid.

Soovime armsale kolleegile head tervist ja jätkuvat jõudu!

Inglise filoloogia osakond

HEIDI-INGRID MAAROOS – 70

Foto: Andres Tennus

12. septembril tähistab oma 70. sünnipäeva arstiteadlane, TÜ emeritprofessor Heidi-Ingrid Maaroo. Tähelepanuväärseid saavutusi, mida sel puhul meenutada, on palju: aasta naine 1994, Eesti perearstisüsteemi üks looja, TÜ polikliiniku ja peremeditsiini õppetooli juhataja aastatel 1992–2009, Punase Risti III järgu teenetemärgi laureaat, 2012 aasta Eesti riigi teaduspreemia laureaat. Ta on avaldanud üle 300 publikatsiooni, olles ka üks enimtsiteeritud Eesti kliinilistest arstiteadlastest. Teadlaskarjääri olulisemad saavutused on kliinili-

sed uurimused *Helicobacter pylori* tähtsusest kroonilise gastriidi ja maohaavandite tekkes, mis muutsid kardinaalselt nimetatud haigusseisundite ravi. Ta on juhendanud arvukalt noori kolleege ja doktorante, kellest on saanud entusiastlikud ja aktiivsed peremeditsiini õpetajad ja uurijad ning nende järgnevad meenutused on kõige sobilikumad juubilariri kirjeldama.

«Heidi-Ingrid Maarooil puudub probleemide lahendamisel hoiak, et midagi ei ole teha, otsides alati võimalikke lahendusi. Heidi-Ingrid ei jäta kunagi kasutamata võimalust avaldada julgelt oma arvamust, mis võib üldisest arvamusest küll erineda, olles samal ajal aga väga argumenteeritud.»

«Mäletan oma esimest perearstide väliskonverentsi doktorantuuris. Läksin sinna arvamusega, et olen seal keegi tundmatu peaaegu tundmatult maalt. Juhuslikult oli registri- rimislaua lähedal üks ürituse korraldajatest. Viimane, kuuldes et olen Eestist, uuris, kas tunnen Heidi-Ingrid Maaroo. «Jah, ta on mu juhendaja,» vastasin. «Heidi is a brilliant scientist,» sain vastuseks. Kõik ka tulevastel

konverentsidel kohatud teadlased on paljuski öelnud sarnast.»

«Oma esimesel rahvusvahelisel konverentsil käisin koos Heidiga. Mulle oli kõik uus ja tundmatu, aga Heidi, tundes pea kõiki neid inimesi, kes kohal olid, tutvustas neile ka mind. Mind tervitati kättpidi ning tema seltsis tundsin end erilisena ja väljavälituna. Ta ongi selline, kes soovib, et tema kolleegid oleksid sama tegusad kui tema ise ja saaksid ka rahvusvaheliselt tuntuks.»

«Heidi on suur algataja, tema eestvedamisel on üles ehitatud peremeditsiin nii kliinilise kui ka akadeemilise erialana. Olles väliselt küll alati rahulik ja väljapeetud, on ta väga kiire mõtleja ja tegutseja, aga samas ka selline, kes alati enne mõtleb, alles siis tegutseb! Ühtviisi tugev on ta nii analüütilise kui ka kontseptuaalse mõtlejana. Ta on alati innustanud esitama küsimusi ning leidma nendele tõendus põhiseid vastuseid. Näiteks olgu paarkümmend aastat tagasi esitatud küsimus, et miks on viirushepatiitidist paranenud lapsel keelatud šokolaadi söömine (tol ajal laialt levinud soovitus) ja kas see ikka on teaduslikult põhjendatud? Õige vastus on – ei ole.»

Veel soovime rõhutada, et Heidi on hämmastavalt laiahaardeline inimene, leides töö kõrvalt aega sportida, külastada sageli kontserte ja teatrietendusi, nautida klassikalist ja kaasaegset kunsti, lugeda järjekindlalt

Loomingu Raamatukogu ja Sirpi ja olla nii igas mõttes eeskujuks noorte kolleegide isiksuseks küpsemisel. Ta on alati muretsenud kolleegide ja õpilaste hea käekäigu pärast ja hoolitsenud heade töötajate loomise

eest. Meil on hea meel olla professor Heidi-Ingrid Maarooši õpilased!

Südamest tulevad õnnitlused!

peremeditsiini õppetooli kolleegid

JÜRI SEPP – 60

Foto: Kristjan Teedemaa / Scanpix

Mihklikuu üheksandal päeval täitub 60. aastaring majanduspoliitika professori Jüri Sepa eluteel.

Jüri on Tallinna poiss, kelle lapsepõlv möödus ühiskööliga korteris. Värvikad lood sellest perioodist näitavad, et igast olukorrast on võimalik õppida. Ot-siv vaim tõi noormehe Tartusse majandusküberneetikat õppima. Uued teadmised süvendasid loomupärast süstematiseerimishuvi ja tahtmist kõiki asju põhjalikult, lausa mudelite tasemel läbi mõelda. Kokkupuude saksa keele- ja kultuuriruumiga algas juba Tallinna 42. keskkoolis. Hilisemad enesetäiendamised Saksamaal on lisanud väärtuslike kontakte.

Tartu ülikooliga on Jüri olnud seotud juba 42 aastat. Ta oli tubli

üliõpilane, sai majandusteaduste kandidaadiks ja liikus akadeemilise karjääri redelil edasi. Siiski jäi midagi puudu ja nii sattus ta aastatel 1990–1992 tööle kaubandusministeeriumi asemministrina. Tollal neljakümnesel mehel oli vaja oma senised tegemised ümber hinnata ja kahtlemata võinuks Jüri end realiseerida nii äris kui ka poliitikas. Kuid tema pöördus tagasi ülikooli ja on sellest ajast alates pühendunud ülikooli arendamisele. Jüri on TÜ endise nõukogu kõige staažikam liige (aastast 1993). 1996–2005, ajal mil toimus õppekavade uuendamine ja uue sisu andmine teadustööle, oli ta majandusteaduskonna dekaan. Tema juhtimisel läbis teaduskond edukalt keeruka reformi- ja arenguperioodi, kujundatud on omanäolised publikatsioonisarjad ja tagatud õppejõudude järelkasv. Vilistlastega sideme hoidmiseks loodi tema algatusel 1997. aastal vilistlasühing Hermes. Üliõpilased hindavad kõrgelt professor Jüri Sepa asjatundlikkust ja ainete esitamise loogikat, mitmel korral on ta valitud lemmikõppejõuks.

Ülikoolivälises tegevuses tõuseb esile teaduskorraldus, kus Jüri on tegev mitmetes ühingutes ja toimetuskolleegiumides nii Eestis kui ka mujal. Äärmiselt oluline on tema roll Eesti majandusteaduse seltsi taaskäivitamises selle esimese presidendina.

Seltsi tegevus on süvendanud majandusharidust andvate institutsioonide koostööd ja aidanud kaasa majanduskõrghariduse kvaliteedi parandamisele. Sotsiaalselt vastustundliku inimesena on ta aidanud kaasa mitmete Eesti ühiskonna arengus oluliste probleemide lahendamisele, osaledes IME materjalide ettevalmistamises, olles Eesti Panga nõukogu liige, Eesti vabariigi teaduspreemiate komitee liige ja vabariigi presidendi akadeemilise nõukogu liige.

Jüri kõige olulisem omadus on oskus luua ja hoida suhteid. Keerukatest olukordadest leiab ta pingsa mõttetöö tulemusel väljapääsu, kui vaja, siis kompromissi, mis kõiki asjassepuutuvaid rahuldab. Kolleegid võivad kindlad olla, et Jüri antud lubadused saavad kindlasti täidetud.

Kõigest ei jõua kirjutada ja osa materjali tulebki jätta järgmiste juubelijuttude tarvis, aga Jüri salahobid mainime ära: muru niitmine ja puuriitade ladumine. Täpsus, süstemaatilisus ja korraarmastus saadab tema kõiki tegemisi.

Jätkuvalt rõõmsat meelt ja tugevat tervist!

kolleegid majandusteaduskonnast

Õnnitleme

75 Evi Maiste, arstiteaduskonna emeriitdotsent – 4. september

70 Tiina Tenno, orgaanilise keemia õppetooli teadur – 16. september

65 Jaanus Paal, taimeökoloogia vanemteadur, bioloogilise (taimekoosluste) mitmekesisuse professor – 16. september

Varpo Redi, tehnik – 22. september

60 Mihhail Lotman, semiootika vanemteadur – 2. september

Ülle Pärli, semiootika dotsent – 5. september

Hiie Sarv, kliinilise farmakoloogia

õppetooli õppekorralduse spetsialist – 27. september

55 Marju Medar, sotsiaaltöö dotsent, sotsiaaltöö korralduse osakonna juhataja – 6. september

Marika Liivamägi, raamatukoguhoidja – 13. september

Arne Sellin, rakendusökoloogia dotsent – 16. september

Inta Ööpik, personaliosakonna sekretär – 26. september

50 Robert Szava-Kovats, botanika õppetooli teadur – 3. september

Artur Klett, silmakliiniku külalisdotsent – 4. september

Ülle Krikmann, neuroloogia assistent – 7. september

45 Inga Vainumäe, lastehaiguste assistent – 15. september

40 Riho Teras, geneetika teadur – 11. september

Maarja Öpik, taimeökoloogia vanemteadur – 17. september

35 Marko Zirk, atmosfäärifüüsika labori insener – 7. september

Kaido Kurrikoff, molekulaarbioloogia vanemteadur – 10. september

Joachim Matthias Gerhold, üldise ja mikroobibioteemia õppetooli laborant, molekulaar- ja rakubioloogia instituudi spetsialist – 12. september

25 Maarika Tomingas, kliendi teenindaja – 18. september

STIPENDIUMID

SA Eesti Rahvuskultuuri Fondi stipendiumid

SA Eesti Rahvuskultuuri Fondi (ERKF) stipendiume ja toetusi 2013. aastaks jagatakse 143 allfondist, mille hulgas mitmed toetavad haridust ja teadustööd. Taotlusi võetakse vastu 15. oktoobrini kuni kell 16. Lisainfo: www.erkf.ee.

Agnes Kultase stipendiumifond

Asutatud Igor ja Heli-Kristy Ilinsky poolt 2010. aastal eesmärgiga toetada kuni 35-aastaste üliõpilaste magistri- ja doktoriõpinguid riigiteaduste, politoloogia, rahvusvaheliste suhete ja muudel riikluse arengut ja demokraatiat toetavatel aladel ning samuti ajakirjanduse valdkonnas tunnustatud Põhja-Ameerika ja Euroopa Liidu maade ülikoolides. Stipendiumi taotleja peab täitma SA ERKF-i rahalise

toetuse taotlemise ankeedi, lisama motivatsiooniessee, ametliku kinnituse õppeasutusse vastuvõtmise kohta, erialase CV, eelarve ja praegust haridust tõendava dokumendi koopia. Stipendiumideks eraldatud 5000 eurot on mõeldud toetama 1–2 stipendiaadi õpinguid ühe semestri vältel 2013. aastal. Essee pikkusega kuni 2 lk kirjeldada õpingute eesmärki. Miks on vaja seda eriala õppida välismaal ja Teie valitud ülikoolis? Milline on Te eesmärk hariduse omandamisel, millise kraadini püüate jõuda, kus kavatsete tööle asuda (riigi- või munitsipaalasutuses, ülikoolis või ajakirjanduses)? Lisada mõni sõna endast ja oma huvidest väljaspool õppekava. Milliseid võõrkeeli ja millisel tasemel valdate? Kui on ilmunud artikleid vms, lisada vastav nimekiri eraldi lehel.

Ann Mihkelsoni fond

Asutatud 2011. aastal Anu Ebbe Mihkelsoni poolt eesmärgiga

toetada reaalteadustes tegutsevaid ja eesti keelt rääkivaid naisi. Fondist antakse stipendiume naisüliõpilastele, kes õpivad teisel või kolmandal aastal reaalteadusi Eesti ülikoolides. Stipendiume antakse uurimistööl alustamiseks ja magistri- ning doktoriõppe üliõpilaste juhendamiseks reaalteadustes.

Noore kunstiteadlase fond

Algatatud 2006. aastal Krista Kodrese poolt, et toetada uurimistipendiumiga kuni 30-aastaseid Eesti kunstiteadlasi.

Oskar Lõvi fond

Algatatud 2007. aastal Maie Kalnin-Lõvi poolt oma isa Oskar Lõvi (1903–1942) mälestuse jäädvustamiseks. Fondi eesmärk on toetada spordiajakirjanikke, anda välja stipendiume spordiajakirjanike tunnustamiseks või enesetäiendamiseks ning Eesti spordiajakirjanduse ajalooga seotud uurimistöök.

Abel-Mirka fond

Asutatud 2000. aastal Aadu ja Jako Abeli ning Hans Mirka poolt eesmärgiga toetada Eesti majandusteaduste üliõpilaste koolitust Ameerika Ühendriikides.

Aleksander Raadi fond

Asutatud 2004. aasta Lily Kocinsi poolt isa Aleksander Raadi (1905–1941) mälestuseks. Fond toetab Orissaare gümnaasiumi lõpetanud noori haridustee jätkamisel, eelistatud on Valjala vallast pärit noored.

Antti Piippo fond

Asutatud 1997. aastal AS Elcoteq Tallinn poolt eesmärgiga toetada Eesti tehnika- ja majandusteaduste üliõpilaste ja uurijate koolitust.

Arno Tali fond

Asutatud 2005. aastal MTÜ Arno Tali sihtkapital poolt eesmärgiga toetada eelkõige maapiirkondadest pärit edukaid üliõpilasi, kellele perekonna majanduslik olukord võib takistada kõrghariduse omandamist. Taotlus peab sisaldama: SA ERKF-i ankeeti toetuse taotlemiseks, avaldust, õppeasutuse tõendit õppeedukuse või esmakursuslastel õppimise kohta, vanema(te) palgatõendit või koopiati invaliidsus-, töövõimetus-, pensionitunnistusest või tööturaamatust ja üliõpilase kodukoha omavalitsusest kinnitust pereliikmete arvu kohta.

Augustin ja Niina Saare fond

Asutatud 2002. aastal Irina-Irene Saare poolt oma vanemate mälestuseks. Fond toetab vähekindlustatud andekaid noori Eesti kodanikke haridustee jätkamisel (k.a sport, muusika ja ballett).

Camilla ja Leo Kuuse fond

Asutatud 2007. aastal ERM-i poolt Camilla Kuuse avanenud testa-

mendi alusel saadud vahenditest. Fondi eesmärk on toetada ERM-i tegevust ning kultuuriteaduste erialade üliõpilaste ja teadlaste uurimistööd eesti kultuuri ja rahvakultuuri valdkonnas.

Ernst ja Erica Kesa fond

Asutatud 1997. aastal Ernst Kesa (1910–1994) testamendijärgse sooviga kohaselt eesmärgiga toetada Eesti ülikoole õppevahendite soetamisel.

Eili ja Ervin-Jüri Nõmmera fond

Asutatud 2009. aastal Rootsas asuva Eili ja Ervin-Jüri Nõmmera Fondi poolt eesmärgiga toetada vähemkindlustatud maanoori kõrghariduse omandamisel.

Harry Kingissepa fond

Asutatud 2007. aastal Harry Kingissepa poolt eesmärgiga toetada Saaremaa ühisgümnaasiumi edukalt lõpetanud, kelle majanduslik kindlustatus on nõrk hariduse jätkamiseks.

Helmut Einpauli fond

Asutatud 2005. aastal Helmut Einpauli poolt eesmärgiga toetada eesti keele arendamist ja kasutamist.

Jaak Tamme fond

Algatatud 1999. aastal Sirje Tamme poolt abikaasa Jaak Tamme (1950–1999) mälestuseks. Fond toetab õppe- ning uurimistööd sotsioloogia ja haldusjuhtimise valdkonnas.

Kebina talu naispere fond

Asutatud 2004. aasta Lily Kocinsi poolt oma kodutalu ja perekonna mälestuseks. Fond toetab Lihula gümnaasiumi lõpetanud noori haridustee jätkamisel, eelistatud on Hanila vallast pärit noored.

Nokia fond

Asutatud 1999. aastal Soome firma

Nokia Oyj poolt eesmärgiga toetada Eesti tehnika- ja majandusteaduste üliõpilaste ja uurijate koolitust.

Professor Uno Sibula fond

Algatatud 1997. aastal perekond Sibula poolt professor Uno Sibula (1927–1997) mälestuseks. Fond toetab kirurgide koolitust ning täiendusõpet. Fondi eesmärkide täitmiseks eraldatakse stipendiume Eesti kirurgidele uute ravi- ja diagnostikavõtete omandamiseks või kindla sisuga erialase koolitusprogrammi läbimiseks väljapaistvates välismaistes ravi- ja teadusasutustes. Nõuded taotlejale: taotleja töökohaks on Eesti haigla kirurgiaosakond, isikul on tööstaaži praktiseeriva kirurgina viis aastat, küllaldane selle maa keele oskus, kuhu planeeritakse stažeerima minna (või küllaldane muu keele oskus, juhul kui vastuvõtjad seda aktsepteerivad), soovitatav on teaduskraadi ja publikatsioonide olemasolu. Taotleja peab täitma SA ERKF-i rahalise toetuse taotlemise ankeedi, lisama põhjenduse, eelarve ja erialase CV.

Päevaleht Kaleva fond

Asutatud 1994. aastal Soomes asuva AS Kaleva trükikoda poolt eesmärgiga toetada humanistlikke taotlusi, eriti ajakirjanduses.

Robert Lepiksoni fond

Asutatud 1998. aastal Robert Lepiksoni poolt, mis aastast 2010 toetab TÜ arstiteaduskonna magistri- ja doktoriõppe üliõpilaste koolitust ning enesetäiendamist. Stipendiaatide leidmiseks korraldab konkursi TÜ arstiteaduskond.

Salme ja Aleksander Mathieseni fond

Algatatud 2004. aastal Salme ja Aleksander Mathieseni mälestus-

fondi poolt eesmärgiga toetada avalik-õiguslike ülikoolide magistri- ja doktoriõppe üliõpilasi arstiteaduse ning inseneri- ja täppisteadustes (füüsika, keemia, matemaatika). Stipendiaatide valikul eelistatakse head õppeedukust ja arvestatakse taotlejate majanduslikku olukorda. Paarisarvulistel aastatel toetatakse arstiteaduse eriala magistri- ja doktoriõppe üliõpilasi ja paarituarvulistel aastatel toetatakse inseneri- ja täppisteaduste (füüsika, keemia, matemaatika) erialade magistri- ja doktoriõppe üliõpilasi. Tänavu toetatakse arstiteaduse eriala magistri- ja doktoriõppe üliõpilasi.

Sini-valge fond

Asutatud 1995. aastal Soome firmade Pohjola-yhtiöt ja Repola Oy poolt eesmärgiga toetada kirjandust ja ajakirjandust.

Suursaadik Riivo Sinijärve fond

Algatatud 2002. aastal krahv Carlisle'i poolt eesmärgiga toetada Eesti üliõpilaste õpinguid Suurbritannia ülikoolides ja Eesti ülikoolide väitlusklubide võistlusreise Suurbritannia ülikoolidesse.

Sõnumilehe fond

Asutatud 1997. aastal AS Sõnumileht poolt eesmärgiga toetada üliõpilassporti.

Zonta fond

Algatatud 2006. aastal Zonta Tallinna klubi poolt eesmärgiga toetada naisüliõpilaste doktoriõpet Eesti kõrgkoolides.

Tiina Tammani fond

Asutatud 2003. aastal Tiina Tammani poolt eesmärgiga toetada üliõpilasi ja gümnaasiumiastmel õppivaid noori, kel on loomulikku annet ärksaks ja iseseisvaks mõtetegevuseks ning soovi ja tahtmist seda arendada.

Fondist antakse sel aastal välja kolm stipendiumi: üliõpilaste, gümnaasiumiastme õpilaste ja Türi gümnaasiumi õpilaste toetamiseks. Üliõpilaste stipendiumi eesmärk on toetada õppivaid noori, kel on annet ärksaks ja iseseisvaks mõtetegevuseks ning tahtmist seda annet arendada. Et taolisi noori leida, toimub arvamugude konkursi tudengite seas üle Eesti. Konkursil osalemiseks tuleb SA ERKF-i kontoris toimetada eesti-

keelne arvamugulu paberil välja-trükituna (arvutipikkusega kuni 3 lk 1,5 reavahega, Times New Roman 12) koos fondi kodulehel leiduva ankeediga. Lisada õppeasutuse tõend, mis tõendab õppimist vastavas õppeasutuses. Iga osaleja võib valida etteantute seast sobiva teema. Tagasisidest huvitatud osaleja peaks arvamuguloole lisama oma e-posti aadressi.

Teemad: 1. Kuidas ühitada rohelist eluviisi praeguste tarbimismallidega? 2. Millisest sündmusest Eesti ajaloo tahaksin rohkem teada? 3. Kes meie riigis vaatab kaugemale ette kui erakonnad ja projektijuhid? 4. Miks minust võiks saada järgmine Eesti peaminister? 5. Milline ajalehest loetud mõte on mind inspireerinud? 6. Kuidas on loetud raamat mind aidanud?

Wiedemanni fond

Algatatud 2005. aastal Wiedemanni keeleahuhinna laureaate poolt eesmärgiga toetada eesti keele õpet ja rahvuslikku kasvatust. Käesoleval jagamisel toetab Wiedemanni fond eesti keele alaste õpilaste ja üliõpilaste uurimuste koostamist.

KAITSMISED

16. augustil kell 12.15 kaitses **Janno Torop** doktoritööd «Carbide-Derived Carbon-Based Electro-mechanical Actuators» («Karbiidset päritolu süsinikmaterjalidel põhinevad elektromehaanilised täiturid»). Kaitsmine toimus Nooruse 1-121. Juhendajad prof Alvo Aabloo ja dr Mati Arulepp, oponent prof Edwin Jager (Linköpingi ülikool, Rootsi).

21. augustil kell 15 kaitses **Viljar Palmre** materjaliteaduse erialal doktoritööd «Fabrication and

Characterization of Microporous Carbon-Based Electroactive Polymer Actuators» («Mikroportsel süsinikul põhinevate elektroaktiivsete polümeerse aktuaatorite valmistamine ja karakteriseerimine»). Kaitsmine toimus Nooruse 1 suures auditoriumis. Juhendajad prof Enn Lust ja prof Alvo Aabloo, oponent prof Ari Ivaska (Åbo akadeemia, Soome).

24. augustil kell 11 kaitses **Riin Rebane** doktoritööd «Advanced Method Development Strategy for Derivatization LC/ESI/MS»

(«Parendatud meetodiarenduse strateegia derivatiseerimise LC/ESI/MS jaoks»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a-1021). Juhendaja dots Koit Herodes, oponent prof Jonas Bergquist, PhD (Uppsala ülikool, Rootsi).

27. augustil kell 11 kaitses **Vladislav Ivaništšev** doktoritööd «Double Layer Structure and Adsorption Kinetics of Ions at Metal Electrodes in Room Temperature Ionic Liquids» («Elektrilise kaksikkihi ehitus ja ionide adsorptsiooni kineetika metallektroodidel

toatemperatuuril vedelatest sooladest»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a-1021). Juhendaja prof Enn Lust, PhD, oponent associate prof Irina Petrushina, PhD (Taani tehnikaülikool, Taani).

27. augustil kell 11.15 kaitses **Kaspar Lind** doktoritööd «Käibemaksupettused ja nende tõkestamine» («Value Added Tax Fraud and Its Prevention»). Kaitsmine toimus Iuridicumis Näituse 20 auditooriumis K-03. Juhendajad prof Kalle Merusk ja dots Lasse Lehis, oponent prof dr Joachim English (Münsteri ülikool, Saksamaa).

28. augustil kell 15 kaitses **Innar Tõru** arstiteaduse erialal doktoritööd «Serotonergic Modulation of CCK-4-Induced Panic» («CCK-4 poolt indutseeritud paanikavastuse serotonergiline modulatsioon»). Kaitsmine toimus Biomedikumis (Ravila 19-1038). Juhendajad prof Veiko Vasar (TÜ psühhiaatria kliinik), prof Eduard Maron (TÜ psühhiaatria kliinik) ja dotsent Jakov Šlik (Ottawa ülikool, Kanada), oponent prof Michael Kellner, dr. med. (Hamburgi ülikooli kliinik, Saksamaa).

29. augustil kell 10 kaitses **Sille Vaiksaar** liikumis- ja sporditeaduste erialal doktoritööd «Effect of Menstrual Cycle Phase and Oral Contraceptive Use on Selected Performance Parameters in Female Rowers» («Menstruaaltsükli erinevate faaside ja rasestumisvastaste vahendite kasutamise mõju nais-sõudjate erinevatele võistlusparameetritele»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja prof Jaak Jürimäe, oponent prof Arvydas Stasiulis (Leedu kehakultuuriakadeemia, Leedu).

29. augustil kell 12 kaitses **Anna**

Liisa Parm liikumis- ja sporditeaduste erialal doktoritööd «Bone Mineralization in Rhythmic Gymnasts Before Puberty: Associations With Selected Anthropometrical, Body Compositional and Hormonal Parameters» («Prepuberteedialiste iluvõimlejate luutihedus: seosed antropomeetriliste, keha koostise ja hormonaalsete parameetritega»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad prof Toivo Jürimäe ja prof Jaak Jürimäe, oponent prof Sigitas Kamandulis (Leedu kehakultuuriakadeemia, Leedu).

30. augustil kell 10.15 kaitses **Mohammad Bahram** botaanika erialal doktoritööd «Biogeography of Ectomycorrhizal Fungi Across Different Spatial Scales» («Ektomükoriisat moodustavate seente biogeograafia erinevates ruumiskaalades»). Kaitsmine toimus Ravila 14a. Juhendajad prof Urmas Kõljalg, teadur Leho Tedersoo ja dr Shahin Zarre (Teherani ülikool, Iraan), oponent dr Andy Taylor (James Huttoni instituut, Suurbritannia).

30. augustil kell 10.15 kaitses **Kristjan Karabelnik** doktoritööd «Advanced Design and Management of Hybrid Constructed Wetlands: Environmental and Water Purification Effect» («Täiustatud meetodid kombineeritud tehismärjalade rakendamisel: keskkonnamõjud ja puhastusefektiivsus»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja prof Ülo Mander, oponent prof Otto R. Stein, PhD (Montana riiklik ülikool, USA).

30. augustil kell 14 kaitses **Liisi Kõöts-Ausmees** psühholoogia erialal doktoritööd «Emotional Experience: Relations to Personality, Subjective Well-Being, Recollection, and External Influences» («Emotsio-

naalne kogemus: seosed isiksuse, subjektiivse heaolu, meenutamise ja välisteguritega»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad prof Jüri Allik ja dots Anu Realo, oponent vanemteadur Ulrich Schimmack, PhD (Toronto ülikool, Kanada).

31. augustil kell 10 kaitses **Irja Helm** doktoritööd «High Accuracy Gravimetric Winkler Method for Determination of Dissolved Oxygen» («Kõrge täpsusega gravimeetiline Winkleri meetod lahustunud hapniku määramiseks»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a — 1021). Juhendajad Lauri Jalukse, PhD ja prof Ivo Leito, PhD, oponent Jens Enevold Thaulov Andersen, PhD (Taani tehnikaülikool).

31. augustil kell 12.30 kaitses **Karin Kipper** doktoritööd «Fluoroalcohols as Components of LC-ESI-MS Eluents: Usage and Applications» («Fluoroalkoholid LC-ESI-MS komponendina: kasutatavus ja rakendused»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a-1021). Juhendaja dots Koit Herodes, oponent dr Serge Marc Tancrede Rudaz, PhD (Genfi ülikool, Šveits).

31. augustil kell 14.30 kaitses **Arno Ratas** füüsikalise ja analüütilise keemia alal doktoritööd «Energy Storage and Transfer in Dosimetric Luminescent Materials» («Energia salvestamine ja ülekanne dosimeetrilistes luminescentsmaterjalides»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a-1021). Juhendajad vanemteadur Mihhail Danilkin, PhD ja teadur Mihkel Kerikmäe, PhD, oponentid prof dr Enn Mellikov ja vanemteadur Irina Kamenskih, PhD.

7. septembril kell 12 kaitses

Anneli Lorents geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Overcoming the Plasma Membrane Barrier: Uptake of Amphipathic Cell-Penetrating Peptides Induces Influx of Calcium Ions and Downstream Responses» («Plasmamembraani barjääri ületamine: amfiipaatsete raku penetreerivate peptiidide sisenemine põhjustab kaltsiumi sissevoolu ja rakuliste vastuste aktiveerimise»). Kaitsmine toimub molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23-217). Juhendaja prof Margus Pooga, oponent prof Roland Brock (Nijmegen'i Radboundi ülikool, Holland).

14. septembril kell 10 kaitseb **Katrin Männik** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Exploring the Genomics of Cognitive Impairment: Whole-Genome SNP Genotyping Experience in Estonian Patients and General Population» («Intellektipuude genoomsed põhjused: kogu-genoomi SNP genotüpiseerimisanalüüs Eesti patsientidel ja üldpopulatsioonis»). Kaitsmine toimub molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23-217). Juhendaja prof Ants Kurg, oponent dr Reinhard Ullmann (Max Plancki nimeline molekulaargeneetika instituut, Saksamaa).

14. septembril kell 14.15 kaitseb **Merle Lust** doktoritööd «Assess-

ment of Dose Components to Estonian Population» («Elanikkonna kiirgusdoosi komponentide hindamine»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad vanemteadurid Enn Realo ja Rünno Lõhmus, oponentid vanemteadur Tõnu Viik (Tartu observatoorium) ja Raimo Mustonen (Soome kiirgus- ja tuumaohutuskeskus, Soome).

21. septembril kell 10.15 kaitseb **Marko Prou** doktoritööd «Taxonomy and Phylogeny of Sawfly Genus Empria (Hymenoptera, Tenthredinidae)» («Lehevaablaste perekonna Empria (Hymenoptera, Tenthredinidae) taksonoomia ja fülogenees»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46-301. Juhendaja prof Toomas Tammaru, oponent Stephan M. Blank, PhD (Senckenbergi Saksa entomoloogia instituut, Saksamaa).

24. septembril kell 16.15 kaitseb **Meelis Maripuu** ajaloo erialal doktoritööd «Administrative Order in Estonia during the German Occupation in 1941—1944» («Omavalitsuseta omavalitsused. Halduskorraldus Eestis Saksa okupatsiooni ajal 1941—1944»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots Tõnu-Andrus Tanberg, oponent prof Kalervo Hovi (Turu ülikool, Soome).

25. septembril kell 14 kaitseb **Triinu Visnapuu** geneetika erialal doktoritööd «Levansucrases Encoded in the Genome of Pseudomonas Syringae pv. Tomato DC3000: Heterologous Expression, Biochemical Characterization, Mutational Analysis and Spectrum of Polymerization Products» («Pseudomonas syringae pv. tomato DC3000 levaansukraasid: ekspressioon, biokeemiline iseloomustamine, mutatsioonanalüüs ja polümeerisatsiooniproductide spekter»). Kaitsmine toimub TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudis Riia 23-217. Juhendaja dots Tiina Alamäe, oponent prof Maija Tenkanen (Helsingi ülikool, Soome).

26. septembril kell 15 kaitseb **Sigrid Vorobjov** arstiteaduse erialal doktoritööd «Drug Use, Related Risk Behaviour and Harm Reduction Interventions Utilization Among Injecting Drug Users in Estonia: Implications for Drug Policy» («Uimastite tarvitamise riskitegurid ja kahjude vähendamise teenused süstivatele narkomaanidele Eestis: soovitusel uimastipoliitika korraldamiseks»). Kaitsmine toimub Biomeedikumis (Ravila 19-1038). Juhendaja prof Anneli Uusküla (TÜ tervishoiu instituut), oponent Anna Gyarmathy, MPH, PhD (Euroopa uimastite ja uimastisõltuvuse vaatluskeskus, Portugal).

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvivad 75. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeriitprofessor **Hannes Tammet**, füüsika instituudi materjaliteaduse osakonna vanemteadur **Arnold Rosental** ja majandusgrupi insener **Jüri Vahi**, 70. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna keemia

instituudi füüsikalise keemia lektor **Juha Ehrlich**, 50. sünnipäeval arstiteaduskonna meditsiinilise metaboolika professor **Ursel Soomets** ning pensioneerumisega seoses arstiteaduskonna farmaatsia instituudi vanemlaborant **Elve Karm** ja kirjastuse töötaja **Jüri Laanekask**.

TÜ väikese medaliga tunnustati 80. sünnipäeval elukestva õppe

keskuse täiendusõppe programmi-juhti **Helve Raiki**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvivad 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna keemia instituudi kolloid- ja keskkonnakeemia teadur **Malle Viik**, 50. sünnipäeval filosoofiateaduskonna eesti ja võrdleva rahvaluule professor **Ülo Valk** ning loodus- ja tehnolo-

loogiateaduskonna ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika teadur **Robert Szava-Kovats**.

TÜ aumärgiga tunnustati 50. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna mereinstituudi meresüsteemide modelleerimise

vanemteadurit **Ülo Suursaart**.

TÜ tänukirja pälvivad 70. sünnipäeval sotsiaal- ja haridusteaduskonna endine õppejõud **Eha-Mai Viitar**, 60. sünnipäeval arstiteaduskonna biomeditsiini instituudi patoloogilise füsioloogia teadur **Lum-**

me Kadaja ning raamatukogu sisukirjelduse osakonna bibliograaf **Anne Laumets**, 50. sünnipäeval arstiteaduskonna spordimeditsiini ja taastusravi kliniku dotsent **Aet Lukmann** ning biomeditsiini instituudi rakubioloogia teadur **Alar Sünter**.

TEATED

TÄPSUSTUS: Juunikuu UT-s ilmunud artikli «Aulaaktuste traditsioon sai alguse alles 1950ndatel» 40. lehekülje pildiallkiri vajab parandamist. 1953. aasta lõpetajatele diplomite kätteandmisel ei seisa rektori kõrval paremal mitte Vaino Väljas, vaid tollane õppeosakonna juhataja asetäitja, hilisem haldusprorektor Ülo Saag. Aitäh parandajatele Anu Saagile ja Heino Siigurile. Kahjuks leidub arhiivides palju fotosid, millele jäädvustatud isikute nimed pole teada, seepärast on iga täpsustus teretulnud.

Septembris TÜ aulas: 20.-22. septembril rahvusvaheline arstiteaduskonna konverents; 27. septembril kell 10 Eesti statistika seltsi juubelikonverents; 29. septembril kell 18 muusikateadlase Tiia Järgi loeng Mart Saarest, kell 19 kontsertkava «Mart Saar 130», esinevad Estonia seltsi segakoor, segakoor Huik, Tartu ülikooli kammerkoor ja Tallinna linnateatri näitlejad.

TÜ pensionäride ühingu Vitae: 15. septembril kell 11 ekliibri-seklubi, 19. septembril kell 14 (Raekoja plats 12) räägib Vello Halling loodusravist, 20. septembril kell 11 humanitaaria klubi, 24. septembril kell 16 põltsamaalaste klubi, 25. septembril kell 13 matemaatikute klubi, 1. oktoobril kell 16 käsitööring, 2. oktoobril kell 13

lauluklubi, 4. oktoobril kell 12.30 arstide klubi.

Õpetatud Eesti Seltsi koosolek: 19. septembril esineb Tõnu Raid ettekandega Tartu linnaplaanidest aastatel 1600–2010. Kõnekoosolek toimub kell 16.15 aadressil Lossi 3-217. Lisainfo: www.ut.ee/OES.

Tartu ülikooli akadeemiline naiskoor ootab oma ridadesse uusi lauljaid. Valmista ette üks laul vabal valikul ja tule julgelt 4., 6., 11., 13. ja 18. septembril kell 18 katsetele Tartu ülikooli peahoonesse. Täpsem info telefonil 527 1105 (dirigent Triin Koch) või 5621 6528 (koorivanem Karoliina). Vaata ka www.naiskoor.ee ja leia naiskoor Facebookist!

Tartu ülikooli kammerkoor ootab kõikidesse häälerühmadesse uusi lauljaid! Ettelaulmine toimub 5., 12. ja 19. septembril ülikooli peahoone ruumis 127 kell 16.30-18. Kooris laulda soovijail palume ette valmistada üks laul vabal valikul! Täpsem info ja muud ettelaulmisajad: dirigent Triin Koch (527 1105, triin.koch@mail.ee) ja www.ut.ee/TYKK. Ootame teid väga!

Tartu üliõpilasselgakoore võtab vastu uusi lauljaid! Katsed toimuvad 5., 12. ja 19. septembril kell 20.30 Karlova gümnaasiumis (Lina 2). Täpsem info www.uliopilasessgakoore.ee

Korp! Indla **külalisõhtud** toimuvad 11., 17. ja 26. septembril algusega kell 19. Oodatud on kõik eesti soost naistudengid!

18.-22. septembril korraldavad Viljandi linnavalitsus ja kultuuriaakadeemia järjekorras viienda **Viljandi kitarrifestivali**. Festivalil annavad töötubasid ja kontserte Eesti, Soome, Rootsi, Norra, USA ja Brasiilia tudengid ning professionaalsed muusikud ja näitlejad. Kontserte saab külastada pärimusmuusika aidas, Viljandi kultuurimajas, Viljandi nukuteatris, Jaani kirikus ning ka Kuressaare jazzklubis Jazz del Mar. Samuti antakse ühele noorele Eesti talendile iga-aastane Tiit Pauluse nimeline noore kitarrimängija preemia enda kitarritõpingute täiendamiseks.

Tartu üliõpilasteater ootab uusi liikmeid! Vastuvõtukatsed toimuvad 21. septembril kell 18.30 Tartu üliõpilasmajas (Kalevi 24). Näitlejakandidaatidel palutakse ette valmistada luuletus, katkend proosapalast ning laul, selga tuleks panna mugav riietus ning olla valmis ka etüüdide esitamiseks. Oodatud on kõik Tartus või selle lähistel elavad teatrist ning näitlemisest huvitatud ja õppetööga seotud neid-noormehed, seda olenemata kõrgkoolist ja varasemast teatrikogemusest. Lisainfo: www.ut.ee/teater.

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee